

SOCIAL-, BØRNE- OG INTEGRATIONSMINISTERIET

Evaluering af indsatsen for at forebygge ekstremisme og radikalisering

COWI

SOCIAL-, BØRNE- OG INTEGRATIONSMINISTERIET

Evaluering af indsatsen for at forebygge ekstremisme og radikalisering

PROJEKTNR. A037050
DOKUMENTNR. 1
VERSION Endelig rapport
UDGIVELSESDATO Januar 2014
UDARBEJDET AF bim, blin, neo, rokr, ayoe
KONTROLLERET ccrn
GODKENDT blin

INDHOLD

1	Resumé	7
2	Indledning	10
2.1	Baggrund og ramme	10
2.2	Udfordringer og den danske indsats	11
2.3	Den danske indsats	11
2.4	Formål med evalueringen	12
2.5	Metode	13
3	Rådgivning og opkvalificering af lokale aktører	15
3.1	Relevans	16
3.2	Resultater og virkninger	24
3.3	Organisering og bæredygtighed	32
3.4	Konklusioner og anbefalinger	33
4	PET's Dialogforum	41
4.1	Relevans	43
4.2	Resultater og virkninger	43
4.3	Organisering og bæredygtighed	45
4.4	Konklusioner og anbefalinger	45
5	Indsatsen i Kriminalforsorgen	47
5.1	Relevans	48
5.2	Resultater og virkninger	49
5.3	Organisering og bæredygtighed	49
5.4	Konklusioner og anbefalinger	51

BILAG

Bilag A	Metodebeskrivelse	52
Bilag B	Spørgeskemaundersøgelse	55
Bilag C	Interviewguide	67
Bilag D	Resultater fra online interviewundersøgelse	70
Bilag E	Deltagersammensætning Dialogforum	76

TABEL

TABEL 1	I HVOR HØJ GRAD MENER DU, AT DER ER UDFORDRINGER MED EKSTREMISME OG RADIKALISERING I DIT GEOGRAFISKE OMRÅDE?	20
TABEL 2	HVORDAN OPLEVER DU OVERENSSTEMMELSE MELLEM OMFANGET AF INDSATSEN FRA MINISTERIETS OG PET'S SIDE I FORHOLD TIL DE BEHOV I HAR?	21
TABEL 3	I HVOR HØJ GRAD OPLEVER DU, AT INDSATSERNE MODSVARER DE UDFORDRINGER, I OPLEVER MED RADIKALISERING OG EKSTREMISME I LOKAL SAMMENHÆNG?	21
TABEL 4	VURDERING AF DET INTENSIVE OPKVALIFICERINGSKURSUS	70
TABEL 5	ANVENDELIGHEDEN AF OPKVALIFICERINGSKURSET	71
TABEL 6	UDBYTTET AF NETVÆRKS MØDER	71
TABEL 7	UDBYTTE AF INFORHUSET/RADIKALISERINGSGRUPPEN	72
TABEL 8	LÆSNING AF HÅNDBOGSSERIEN	72
TABEL 9	ANVENDELIGHEDEN AF HÅNDBOGSSERIEN	72
TABEL 10	VURDERING AF DEN LØBENDE KONTAKT MED MINISTERIET OG PET	73
TABEL 11	VURDERING AF ÅRSMØDETS KVALITET	73
TABEL 12	VURDERING AF ÅRSMØDETS ANVENDELIGHED	74
TABEL 13	KVALITETEN AF DE LOKALE OPMÆRKSOMHEDSOPLÆG	74
TABEL 14	ANVENDELIGHEDEN AF DE LOKALE OPMÆRKSOMHEDSOPLÆG	75
TABEL 15	DIALOGFORUMS GEOGRAFISKE SAMMENSÆTNING	76
TABEL 16	DIALOGFORUMS SAMMENSÆTNING EFTER REGION OG/ELLER OPRINDELSES LAND	76
TABEL 17	DIALOGFORUMS SAMMENSÆTNING EFTER ERHVERV	76

FIGUR

FIGUR 1	DELTAGELSE I OPKVALIFICERINGS AKTIVITETER	25
FIGUR 2	BEDØMMELSE AF OPKVALIFICERINGSKURSER, LOKALE OPMÆRKSOMHEDSOPLÆG OG ÅRSMØDE	26
FIGUR 3	FOREBYGGELSESPROCES	28
FIGUR 4	DELTAGELSE I OPKVALIFICERINGS AKTIVITETER	70

1 Resumé

Denne rapport omhandler evalueringen af tre centrale initiativer under den samlede indsats for at forebygge radikalisering og ekstremisme i Danmark:

- 1 Rådgivning og opkvalificering af lokale aktører, som koordineres af Social-, Børne- og Integrationsministeriet og udføres i samarbejde med PET.
- 2 Dialogforum mod militant ekstremisme, som koordineres af PET.
- 3 Efteruddannelsesprogram for fængselspersonale, som koordineres af Kriminalforsorgen og udføres i samarbejde med PET.

Evalueringsens formål er at give retning til og kvalificere det fremadrettede arbejde med at forebygge ekstremisme. Evalueringen ser på relevansen af initiativerne, de opnåede resultater og virkninger samt organisering og bæredygtighed. Derudover gives en række konkrete anbefalinger til at styrke indsatsen på sigt.

Evalueringen viser, at initiativerne hver for sig har opnået tilfredsstillende resultater. Samtidigt er der områder, hvor indsatsen yderligere kan styrkes fremadrettet.

En af udfordringerne ved evalueringen er, at det er udfordrende at opgøre indsatsernes effekt kvantitativt, da der ikke kan sættes tal på, hvor mange og hvilken type voldelige handlinger, der ikke er begået, eller hvilken radikaliseringsproces, som ikke er startet som følge af indsatsen. Alligevel er der ingen tvivl om, at initiativerne har været med til at skabe større viden om radikalisering og ekstremisme blandt nationale og lokale aktører, givet aktørerne flere redskaber og metoder til at kunne forebygge, identificere og håndtere radikalisering og ekstremisme samt knyttet værdifulde relationer og netværk mellem centrale aktører både lokalt og nationalt.

Den overordnede anbefaling, som evalueringen peger på, er, at de tre evaluerede indsatsområdet generelt bør fortsætte efter samme tilsnit, som de har i

dag. Initiativet bør fortsat have en ligelig balance mellem højreekstremisme, venstreekstremisme og islamisk ekstremisme. I forhold til sidstnævnte bør der i højere grad være fokus på de allermest udsatte unge fra indvandremiljøer, herunder unge, der planlægger at deltage/har deltaget i væbnede kampe i udlandet.

Evalueringen af ”Rådgivning og opkvalificering af lokale aktører” viser, at de vigtigste resultater og anbefalinger er følgende:

- › De gennemførte opkvalificerende aktiviteter (kurser, håndbøger, opmærksomhedsoplæg, mm.) har med sin høje kvalitet og store anvendelighed ført til, at ressourcepersoner i kommunerne er blevet klædt på i forhold til at opdage bekymringer i tide og reagere på dem.
- › Der er blevet opkvalificeret én eller flere ressourcepersoner i de fleste kommuner, og disse er blevet organiseret via et netværk i den relevante politikreds. Det er lykkedes at integrere og forankre forebyggelse og håndtering af radikalisering og ekstremisme i den eksisterende SSP-struktur, som derved er blevet en (lille) del af det almindelige kriminalpræventive arbejde.
- › Der er blevet opbygget et relativt fintmasket netværk via forankringen i SSP-strukturen, som kan opdage bekymringer i tide og dermed forebygge radikalisering og ekstremisme. Dog oplever mindre land- og omegnskommuner problemerne som små og deltager derfor i mindre grad eller indgår ikke i initiativet. Der er behov for at integrere disse bedre i netværket. Ligeledes bør viden og erfaring i højre grad deles systematisk på tværs af kommunegrænser og politidistrikter.
- › Der er blevet udviklet metoder og redskaber til at intervenere i forhold til unge, som er radikaliserede eller radikaliseringsruede. Der er efterspørgsel fra kommunerne på i højere grad at videreformidle allerede eksisterende erfaringer og at udvikle mere praksisnær viden og redskaber til at håndtere konkrete bekymringssager.
- › Initiativet har i begrænset omfang haft fokus på tidlig forebyggelse i forhold til unge helt ned til 12-årsalderen. Mange kommuner efterspørger inspiration og redskaber til at arbejde videre med emnet i denne kontekst. Arbejdet kan med fordel kobles til emner som mobning, inklusion, modkulturer, diskrimination, hadsk tale, hadforbrydelser, mv. Det kunne også indeholde aktiviteter, som styrker målgruppens evne til at agere kritisk på internettet i forhold til ekstremistiske grupperingers budskaber.
- › Det er vanskeligt for kommunerne at iværksætte initiativer overfor unge over 18 år og yderst svært at sætte ind overfor unge over 23 år. Der er et behov for at opbygge viden og erfaringer i forhold til at kunne gøre en indsats også over for denne aldersgruppe, hvis de udviser bekymrende adfærd. Det gør sig eksempelvis gældende i forhold til borgere, som planlægger at deltage i væbnede kampe i udlandet eller er hjemvendt derfra.

- › Der er aktører, som i deres daglige arbejde er i direkte kontakt med udsatte unge, som ikke har været en målgruppe for Social-, Børne- og Integrationsministeriets indsats. Dog har disse aktører i et vist omfang været inddraget gennem kommunernes indsats. Det gælder psykiatrien, boligso- ciale medarbejdere, arbejdsmarked/jobcentre, sundhedssektoren, præster, imamer, foreninger, sportsklubber, skoleledere og forældregrupper. Disse aktører kan med fordel inddrages systematisk i det fremadrettede arbejde for at modvirke radikalisering og ekstremisme.
- › Viden om ekstremisme og forebyggelsesarbejde kan med fordel indarbej- des i relevante uddannelser - eksempelvis seminarer, professionshøjskoler og diplomuddannelser - hvor de studerende efterfølgende med stor sand- synlighed får berøring med udsatte unge.

Evalueringen af ”PET's Dialogforum” viser, at de vigtigste resultater og anbe- falinge er følgende:

- › Dialogforum har medvirket til at styrke vidensgrundlaget for PET's fore- byggende indsats mod militant ekstremisme og spiller en vigtig rolle i at forebygge mistillid mellem muslimske lokalmiljøer og PET.
- › Dialogforum inkluderer ikke systematisk medlemmer, som kan repræsen- tere de allermest udsatte unge fra indvandremiljøer, hvoraf en stigende andel deltager i væbnede kampe i udlandet. Der kunne derfor med fordel inkluderes medlemmer, som kan række ud til disse grupper.
- › Dialogforum deler i ringe grad viden om højre- og venstreekstremisme. Viden om al ekstremisme, herunder militant højre- og venstreekstremis- me bør systematisk opsamles og deles også i PET's Dialogforum.

Evalueringen af ”Efteruddannelsesprogram for fængselspersonale” viser, at de vigtigste resultater og anbefalinger er følgende:

- › Uddannelse af 90 instruktører på tværs af 80 tjenestesteder inden for ra- dikalisering og voldelig ekstremisme. Kurset er blevet vel modtaget af målgruppen, som fandt det yderst relevant.
- › Samlet set har kurset bidraget til at øge instruktørernes viden om radikali- sering og ekstremisme, herunder hvilke signaler i dagligdagen, de skal holde særligt øje med blandt de indsatte. Kursusmaterialet burde gå mere i dybden, idet alle interviewpersoner har måttet søge efter yderligere ma- teriale på egen hånd forud for undervisning af deres kollegaer.
- › Der bør ske en opfølgning på kurset i Kriminalforsorgen med henblik på at fastholde opmærksomheden hos relevante personalegrupper, herunder bør der tilbydes efteruddannelsesmuligheder under Kriminalforsorgens Uddannelsescenter.

2 Indledning

2.1 Baggrund og ramme

Den tidligere regering offentliggjorde i januar 2009 en tværministeriel handlingsplan ”En fælles og tryk fremtid”¹ om forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikalisering (i det følgende også benævnt ‘ekstremisme’) blandt unge. Formålet med handlingsplanen var at identificere og håndtere konkrete problemer med ekstremisme i tide samt bevare og videreudvikle et demokratisk samfund. Handlingsplanen bestod af i alt 22 initiativer og 50 delinitiativer, hvoraf nogle havde til formål at forebygge ekstremisme, mens andre var bredere integrations- og medborgerskabsinitiativer.

COWI blev på baggrund af et offentligt udbud valgt som evaluator af den tværministerielle handlingsplan i februar 2010. Den oprindelige opgavebeskrivelse lød på at evaluere samtlige 22 initiativer og beskrive disse i en midtvejsevaluering og en slutevaluering. Midtvejsevalueringen blev offentliggjort i juni 2011 og var udfordret af, at handlingsplanens initiativer var meget bredspektrede og initiativernes formål meget forskelligartede.²

Derfor blev det i forbindelse med dannelsen af den nuværende regering i efteråret 2011 besluttet, at slutevalueringen ikke skulle omfatte en række initiativer af generel og bred karakter (f.eks. indsatser for inklusion, medborgerskab og diskriminationsbeskyttelse), da det evalueringsfagligt er svært at påvise, isolere og forklare en given effekt. Slutevalueringen skulle i stedet fokusere på udvalgte initiativer, der omhandler konkret forebyggelse i relation til ekstremisme, for derved at kunne gå mere i dybden.

¹ ”En Fælles og Tryk Fremtid, Handlingsplan om forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikalisering blandt unge.” Regeringen, januar 2009.

² Midtvejsevaluering af regeringens handlingsplan ”En fælles og tryk fremtid”. Handlingsplan om forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikalisering blandt unge. COWI, juni 2011.

Begrundelsen for denne fokusering er, at de udvalgte initiativer alle spiller en central rolle i den nuværende regerings eksisterende og fremadrettede indsats for at forebygge og modgå ekstremisme. Det er derfor blevet prioriteret at gennemføre en dybdegående evaluering af disse udvalgte indsatsers virkning samt formulere anbefalinger, som kan danne grundlag for fremadrettede forebyggelsesindsatser.

2.2 Udfordringer og den danske indsats

Det fremgår af PET's seneste vurdering af terrortruslen mod Danmark, udarbejdet af Center for Terroranalyse (CTA), at der fortsat er en alvorlig terrortrussel mod Danmark. Der er desuden en stigende tendens til kriminelle handlinger med ekstremistisk baggrund i form af chikane, trusler, vold og drab.³

Terrortruslen udspringer primært fra enkeltpersoner, grupper og netværk, der bekender sig til militant islamistisk ideologi. Inden for det seneste år har der været en række anholdelser relateret til deltagelse i terrorforberedelser, ophold i Al-Shabaabs træningslejre mv.

Desuden udgør grupper og personer tilknyttet politisk venstre- og højreekstremistiske miljøer i Danmark også en vis terrortrussel. F.eks. antager PET, at terrorangrebene i Norge den 22. juli 2011 kan virke inspirerende på personer og grupper i Danmark. Ligeledes vurderer CTA, at der er personer i det venstreekstremistiske miljø i Danmark, som har vilje og evne til at begå alvorlig personfarlig kriminalitet, herunder ildspåsættelser og angreb på politiske modstandere.

Der er med andre ord en udfordring med både venstreekstremistiske, højreekstremistiske og militante islamiske miljøer i Danmark. Udfordringen er alvorlig grundet den potentielle terrortrussel, men også fordi en lang række af de personer, som har relationer til disse miljøer, oplever udfordringer med mistro, følelse af manglende tilhørsforhold og af ikke at være en ligeværdig del af samfundet. Indsatsen for at forebygge og modgå radikalisering og ekstremisme er derved en opgave, som både har et socialt og et sikkerhedsmæssigt aspekt.

2.3 Den danske indsats

Den danske indsats involverer flere instanser, herunder Social-, Børne- og Integrationsministeriet (SBIM), Politiets Efterretningstjeneste (PET), Kriminalforsorgen og kommunerne, som er de centrale myndigheder i forhold til de dele af indsatsen, som er genstand for denne evaluering. De tre udvalgte initiativer, som evalueringen fokuserer på, er:

³ "Kriminelle forhold i 2011 med mulig ekstremistisk baggrund", PET, 8. januar 2013.

- › ”Rådgivning og opkvalificering af lokale aktører”, som koordineres af SIM. Initiativet består af fem del-initiativer, herunder rådgivning og opkvalificering i relation til kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem skoler, socialforvaltning og politi (SSP), en håndbogsserie, samarbejde med og indsatser i større kommuner, netværksmøder, mv.
- › ”Dialogforum” mod militant ekstremisme, som tæller 64 frivillige deltagere fra hele landet og koordineres af PET.
- › ”Efteruddannelsesprogram for fængselspersonale”, som koordineres af Kriminalforsorgen.

Der er et tæt samarbejde mellem de tre gennemførende myndigheder: Således gennemføres SIM’s initiativ i samarbejde med PET, og Kriminalforsorgens indsats i fængsler gennemføres med basis i uddannelsesmateriale, som er udviklet af PET.

De indsatser, som er udvalgt til evaluering, repræsenterer nogle af SIM’s og PET’s nøgleindsatser i forhold til at forebygge radikalisering og ekstremisme. SIM og PET gennemfører derudover en lang række andre forebyggende indsatser både sammen og hver for sig.⁴

2.4 Formål med evalueringen

Det overordnede formål med evalueringen er at give retning til og kvalificere det fremadrettede arbejde med at forebygge ekstremisme. Evalueringen fokuserer på en række udvalgte indsatser, som er centrale i den danske indsats for at forebygge og håndtere ekstremisme. Evalueringen tager afsæt i erfaringerne med de gennemførte/igangværende initiativer med henblik på at identificere og kvalificere behovet for fremtidige indsatser.

De tre overordnede evalueringsspørgsmål er følgende:

- 1 Har de gennemførte/igangværende initiativer og aktiviteter bidraget til at forebygge ekstremisme? I givet fald hvorfor og hvordan? Og hvis ikke, hvorfor ikke? Herunder om aktiviteterne har været relevante og fokuseret på de rigtige målgrupper; hvilke resultater, der er opnået, og hvilken effekt har de haft; og om gennemførelsen har været effektiv og bæredygtig.
- 2 I hvilket omfang er SIM, kommunale og politimæssige ledere, nationale og lokale aktører, frontmedarbejdere og andre relevante målgrupper og interessenter tilfredse med omfanget og kvaliteten af de gennemførte initiativer og aktiviteter? Står indsatserne mål med udbyttet? Er der opbakning til indsatsen på både nationalt og lokalt niveau?

⁴ Se f.eks. <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>; <https://www.pet.dk/>

- 3 Hvordan sikres det, at fremtidige indsatser og aktiviteter bliver endnu bedre rettet mod at forebygge ekstremisme særligt på lokalt niveau og i forhold til forskelligt definerede behov og subkulturer, som er negative overfor danske normer og samfundsinstitutioner?

2.5 Metode

Den anvendte evalueringsmetode er både kvalitativ og kvantitativ, hvor de to metoder gensidigt understøtter hinanden.

Evalueringen bygger på 50 interviews med ressourcepersoner, der har deltaget i de tre initiativer, inklusive eksperter, forskere og praktikere, som arbejder indenfor undersøgelsesfeltet. De repræsenterer følgende institutioner:

- › Forskningsinstitutioner, herunder Aalborg Universitet og DIIS;
- › Det svenske Justitsministerium;
- › Social-, Børne- og Integrationsministeriet;
- › SSP-samarbejdet, herunder kommuner (Aarhus, Brøndby, Fredericia, Helsingør, Holstebro, Høje Taastrup, Ishøj, Københavns, Odense, Skanderborg, Skive og Silkeborg);
- › Ressourcepersoner fra VINK (Københavns Kommune);
- › Lokalpoliti (Aarhus, Helsingør, Holstebro, Ishøj, Københavns, Ringsted og Vollsmose);
- › PET og medlemmer af Dialogforum;
- › Kriminalforsorgen, herunder arresthuse, fængsler (åbne og lukkede) og Kriminalforsorgens uddannelsescenter.

Desuden er der for initiativet om opkvalificering af lokale aktører gennemført en online spørgeskemaundersøgelse blandt 150 SSP ressourcepersoner. Samlet set er processen forløbet tilfredsstillende, da der er opnået en svarprocent på 56 %, hvilket er højt i undersøgelser af denne type.

Evalueringen er foretaget med udgangspunkt i de tre overordnede evaluerings-spørgsmål. Vi har anvendt følgende evalueringskriterier inspireret af OECD/DAC⁵ til at strukturere metoden og udarbejde spørgeskemaer og interviewguide:

⁵ <http://www.oecd.org/dac/evaluationofdevelopmentprogrammes/dacriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>

- > Relevans, set i forhold til udfordringer, målgrupper og interessenter.
- > Resultater og virkninger af indsatsen.
- > Organisering og bæredygtighed, herunder grad af forankring og fremtidigt behov for centrale og decentrale indsatser.
- > Bæredygtighed, særligt i forhold til organisatorisk forankring og langsigtet indsats.

Læsevejledning

Rapporten er opdelt efter de tre udvalgte initiativer, således at der afrapporteres på disse hver for sig (kapitel 3, 4 og 5). Inden for hvert initiativ vurderes initiativets relevans, resultater og virkninger, organisering og bæredygtighed samt konklusioner og anbefalinger.

En nærmere beskrivelse af den anvendte metode, spørgeskemaundersøgelse, interviewguide og liste over interviewpersoner er vedlagt som bilag A, B og C.

Evalueringsteam

Evalueringsteamet består af en teamleder, tre evalueringseksperter, en spørgeskemaundersøgelsesekspert og kvalitetskontrol.

En stor tak til SIM, PET og Kriminalforsorgen og til interviewpersoner i kommuner, politiet, deltagere i PET's Dialogforum, forskere og eksperter for beredvilligt at stille sig til rådighed for interviews og vidensdeling.

3 Rådgivning og opkvalificering af lokale aktører

I dette kapitel evaluerer vi indsatsen om rådgivning og opkvalificering af lokale aktører, som gennemføres af Social-, Børne- og Integrationsministeriet (SBIM)⁶ i samarbejde med Politiets Efterretningstjeneste (PET). Indsatsen består af fem delinitiativer, der alle har til formål at styrke de lokale forebyggelsesaktørers evne til at forebygge, identificere og håndtere problemer med ekstremisme:

- > Rådgivning og opkvalificering i relation til SSP's forebyggende indsats *Etablering og løbende understøttelse af regionale netværksgrupper af SSP kontakt- og ressourcepersoner med særlig viden om ekstremisme og radikalisering, som er forankret i de 12 politikredse i et informationscenter eller infohus. Der holdes årligt et opkvalificerende grundkursus for nye SSP ressourcepersoner og et årsmøde, hvor ressourcepersoner inviteres. Derudover medvirker SBIM/PET i netværksmøder i kredsene og tilbyder løbende rådgivning.*
- > Rådgivning og opkvalificering i relation til andre aktører *Opkvalificering af andre aktører som lærere i grund- og ungdomsuddannelser, klub-, gadeplans- og hotspot-medarbejdere, lokalpoliti m.v. De forskellige grupper tilbydes undervisning og rådgivning, typisk ved lokale opmærksomhedsoplæg, der afholdes i samarbejde med og på opfordring af SSP ressourcepersoner.*
- > Håndbogsserien "Forebyggelse af ekstremisme" *Serien omfatter konkrete metoder og værktøjer, herunder digitale hjælpeskemaer til udredning, intervention m.v., baggrundsviden om ekstremisme og lokale forebyggelsesstrategier. Håndbogsserien er integreret i SBIM's og PET's øvrige initiativer som mentorordninger, opkvalificering, rådgivning m.v.*

⁶ Indtil 9.8.2013 blev Ministeriet benævnt Social- og Integrationsministeriet (SIM)

- > **Modelkommuner**
Intensivt samarbejde om afdækning af udfordringer og opkvalificering af medarbejdere. Særligt fokus på projekter, der udvikler konkrete værktøjer, f.eks. mentorordninger. Modelkommuneaftaler er indgået med Odense, Aarhus og Høje Taastrup. Desuden fungerer Københavns Kommune som de facto modelkommune. Kommunerne er udvalgt, fordi de har særlige udfordringer med og derved fokus på ekstremisme og samtidig har indvilget i at være en slags forsøgslaboratorium for udvikling og afprøvning af nye metoder og værktøjer.
- > **Kommunale netværksmøder**
Netværksmøder for udvalgte kommuner med det formål at udveksle viden og erfaringer om ekstremisme både i højreekstreme, venstreekstreme og militante islamistiske miljøer.

Formål med indsatsen

Det er en central målsætning for indsatsen, at forebyggelse af ekstremisme og radikalisering skal indgå i det kriminalpræventive arbejde i kommunerne på linje med andre former for risikoadfærd. Hensigten er at opkvalificere 1-2 resourcepersoner fra hver kommunes SSP-netværk. Resourcepersonerne skal fungere som lokale eksperter vedrørende radikalisering og ekstremisme, som andre lokale medarbejdere (ofte med borgerkontakt) kan henvende sig til i tilfælde af en konkret bekymring og modtage rådgivning og sparring. Derudover kan de kontakte PET i tilfælde af en alvorlig bekymring.

Indsatsen er forankret gennem SSP kredsraad, politikredse, lokalråd og de lokale SSP-samarbejder. Hver politikreds har udnævnt en eller flere tovholdere, som koordinerer et netværk af SSP-ressourcepersoner fra kredsens forskellige kommuner. Ofte består ressourcegrupperne af 15-25 SSP-ressourcepersoner, som kan være både kommunale medarbejdere og lokalpoliti. Hensigten med disse netværk er at sikre overlevering af erfaringer og vidensdeling på tværs af kommunegrænser.

SBIM og PET afholder et årsmøde for alle ressourcepersoner og deltager i møder i kredsnetværkene med det formål at sikre, at ressourcepersonerne bliver opdateret med den nyeste viden på området.

3.1 Relevans

Vurderingen af indsatsens relevans handler om, hvorvidt indsatsen er rigtigt tilrettelagt og proportional i forhold til at imødegå de udfordringer og problemstillinger, som den er rettet mod. I dette afsnit ser vi på tilrettelæggelsen af indsatsen i forhold til i) definitioner af centrale begreber, ii) målgrupper, iii) proportionalitet i forhold til lokale problemer og udfordringer, og iv) lokal forankring og aktører.

3.1.1 Definitioner af centrale begreber

SBIM's karakteristik af indsatsen

Ifølge SBIM er kernen i indsatsen, at der både fokuseres på at forebygge radikaliseringsprocesser, som udfolder sig inden eventuelle ulovlige handlinger

finder sted, og på at modvirke selve de ulovlige handlinger og den voldelige ekstremisme. Der er mange forskellige opfattelser af, hvad ekstremisme og radikalisering er, og den samme adfærd kan opfattes på forskellige måder. SBIM arbejder ud fra følgende forståelse af begreberne:⁷

“**Ekstremisme**” betegner miljøer og ideer, der blandt andet er karakteriseret ved:

- › Forenklede verdensopfattelser og fjendebilleder, hvor bestemte grupper eller samfundsforhold ses som truende.
- › Manglende respekt for andre menneskers frihed og rettigheder.
- › Ønsket om at skabe et mere “ordnet”, “rent” eller “retfærdigt” samfund - om nødvendigt med udemokratiske midler.
- › At man legitimerer eller udøver trusler, pres, chikane, hærværk, vold eller terror med henvisning til samfundsforhold, man er utilfreds med.
- › Intolerance over for andres synspunkter.

“**Radikalisering**” betegner en proces, der kan ske gradvist eller pludseligt, og som blandt andet er karakteriseret ved:

- › At en person accepterer ekstremismens idéer og metoder og eventuelt tilslutter sig dens organiserede grupper.
- › At der i mange tilfælde sker en intensiv socialisering, bearbejdning og gradvis skarpere retorik i lukkede grupper. Det kan for eksempel ske ved personlige samtaler eller i lukkede chat rooms på internettet.
- › At der sker en adskillelse fra de bånd, den enkelte har til normale fællesskaber. Det kan for eksempel være venner og fritidsaktiviteter.
- › At der sker en “dehumanisering”, hvor dem, man opfatter som fjender, ikke ses som mennesker, hvilket igen er med til at legitimere voldshandlinger.

PET's definition	PET tolker ligeledes radikalisation som ”en proces, hvori en person i stigende grad accepterer anvendelsen af udemokratiske eller voldelige midler, herunder terror, i et forsøg på at opnå et bestemt politisk/ideologisk mål”. ⁸
Politisk ekstremisme	Ifølge flere forskere omfatter politisk ekstremisme desuden ”gadeoptøjer, besættelser, bombesprængninger og hadforbrydelser, der omfatter racistiske eller fysiske overgreb på etniske, religiøse, politiske eller seksuelle minoriteter”. ⁹
Gråzone	Blandt interviewpersonerne (både ressourcepersoner og forskere) er der en klar anerkendelse af behovet for tidlig forebyggelse <i>før</i> en ulovlig og voldelig

⁷ ”Metoder i arbejdet med Radikalisering.” Forebyggelse af Ekstremisme. En Håndbogsserie. Marts 2012.

⁸ https://www.pet.dk/CTA/~media/CTA/Radikalisering_og_terror.ashx, p. 1.

⁹ Chris Holmsted Larsen, p. 5. Citat fra ”Vold, politik og demokrati i Danmark efter 2. verdenskrig”. Arbejderhistorie. Tidsskrift for Historie, Kultur og Politik, René Karpantchof og Flemming Mikkelsen, p. 56-94, nr. 1, 2008.

ekstremistisk adfærd finder sted og således også data, der klart understøtter relevansen af, at indsatsen fokuserer på radikaliseringsprocessen. Samtidigt er der mange interviewpersoner, som påpeger, at der med et fokus på radikalisering åbnes op for flere gråzoner i arbejdet. Flere ressourcepersoner, medlemmer af Dialogforum og forskere fremhæver, at radikalisering ikke i sig selv indebærer kriminelle handlinger. De finder derfor, at der er behov for at præcisere målsætningen med indsatsen, og at begrebet ”radikalisering” ikke bør indgå som overordnet arbejdstitel. Ligeledes konkluderer flere forskere, at der ikke er konsensus om, hvad begrebet radikalisering dækker.¹⁰ Det understreges af, at flere kommuner i initiativet har udviklet deres egne definitioner af radikalisering, og at i hvert fald én større kommune har undladt at anvende begrebet i deres definition, men i stedet anvender begrebet ”voldelig ekstremisme”.

3.1.2 Målgrupper for indsatsen

Unge mellem
12 og 30 år

Aktører, andre med indgående kendskab til yderliggående ekstremistiske miljøer og forskere, som evalueringsholdet har interviewet, peger på, at personer, som er dømt for terror, og personer, og som på anden måde medvirker til at begå vold, chikane, mv., groft sagt kan inddeles i to grupper:¹¹

- > Unge, som er marginaliserede og tilhører de allermest udsatte grupper. Nogle har en diagnose, f.eks. ADHD, og kan ikke overskue konsekvensen af deres handlinger. Mange befinder sig i en identitetskrise som følge af manglende tilhørsforhold og indgår ikke på lige fod med kammaraterne i gruppesammenhænge. De viser i en tidlig alder tegn på mistriivsel og kan være sprogligt svage. De har oplevet mange nederlag og indgår ofte ikke i uddannelsesforløb eller er ikke integreret på arbejdsmarkedet. De søger en fast ramme om deres tilværelse og higer efter at blive anerkendt og inkluderet i samvær med andre.¹² De længes efter omsorg og i mange (men ikke alle) tilfælde spiller forældrene en ustabil rolle i deres tilværelse. Disse unge er ofte involveret i kriminalitet, men kan ikke overskue konsekvensen af deres handlinger. Mange interviewpersoner peger på, at kimen bliver lagt i en ung alder, og at ulovlige og voldelige handlinger typisk bliver begået af unge mellem 12 og 25 år.
- > Velfungerende unge, som er under uddannelse eller integreret i arbejdsmarkedet. De opleves af omgivelserne som ressourcestærke, gode til at formulere sig og udviser ikke umiddelbare tegn på mistriivsel. De ser vold som en nødvendighed og politisk legitimt. De motiveres af politiske, ide-

¹⁰ Se f.eks. http://www.diis.dk/graphics/Publications/Andet2010/jst_diskursen_om_radikalisering_web.pdf. Arbejdstitlen i det svenske Justitsministerium er ”Forebyggelse af voldelig ekstremisme”.

¹¹ Denne opdeling er stykket sammen på baggrund af 50 interviews; men reflekterer også analyser og dokumentation, som vi henviser til i dette afsnit.

¹² Denne gruppe kunne formentligt tiltrækkes af mange slags fællesskaber: ekstremistiske, bander eller, mere positivt, sportsklubben.

ologiske eller religiøse forestillinger og har behov for at skabe mening med tilværelsen eller gøre en forskel. Unge i denne gruppe er typisk 16-30 år.

Fælles for de to grupper gælder det, at hadske tanker lidt efter lidt overskygger og styrer de unges liv, hvilket i nogle tilfælde kan føre til voldelig adfærd. Nogle af disse unge er at finde i voldelige ekstremistiske grupperinger eller som frihedskæmpere i Syrien eller Somalia, hvortil de ifølge PET rejser i mindre grupper, men i stigende antal.

Nogle unge får det efterhånden psykisk dårligt pga. deres adfærd og opsøger hjælp ved psykiatrien/psykolog. Det er et gennemgående træk, at de ophører med at være aktivister, når de stifter familie, afslutter deres uddannelse, får fast arbejde eller for nogles vedkommende bliver offentligt eksponerede.

Disse data underbygger relevansen af den forebyggende indsats og af forankringen i SSP-regi. Dels fordi det er vigtigt at sætte ind i forhold til den aldersgruppe, som SSP beskæftiger sig med; og dels, som understreget af SSP interviewpersoner, fordi bekymringstegnene i forhold til ekstremisme ofte er de samme som i SSP's generelle kriminalpræventive arbejde. Samtidig må det anføres, at velfungerende unge, som omtalt ovenfor, er vanskelige at identificere, fordi disse unge ikke har de samme bekymringstegn som andre sårbare unge. En udvidelse af netværket til at omfatte psykiatrien og diverse civile foreninger kan måske være med til at forbedre relevansen af indsatsen i forhold til denne gruppe. Det vil dog ikke ændre væsentligt på risikoen for, at unge med voldelige ekstremistiske holdninger fra denne gruppe glider 'under radaren'.

Serviceoven

Ifølge Serviceloven er det muligt at afsætte ressourcer til at sætte ind overfor unge med bekymringstegn ind til det 18ende år. I helt særlige tilfælde kan der efter Serviceloven ydes støtte til unge op til 23 år, hvis de af deres sagsbehandler, politiet, PET eller andre myndigheder vurderes til at have en bekymrende adfærd. Det betyder, at det i de fleste tilfælde er vanskeligt at yde støtte til unge med bekymringstegn, efter de er blevet 18 år. Målgruppeanalysen viser, at der er et behov for at kunne sætte ind i forhold til unge over 18 år.

De tre 'ismer'

Indsatsen har været rettet mod tre 'ismer': Højreekstremisme, venstreekstremisme og islamisk ekstremisme. Gennemgang af den nyeste viden og forskning på området samt interviews med forskere viser, at disse tre 'ismer' er de relevante fokusområder for indsatsen.

Næsten alle interviewpersoner fremhæver, at SBIM og PET i det generelle forebyggelsesarbejde har en fornuftig balance mellem venstreekstremisme, højreekstremisme og islamisk ekstremisme, særligt hvis man ser på indholdet af håndbøger, kurser, mv. Der hersker samtidig en opfattelse af, at der generelt i den samfundsmæssige debat er en tendens til at overfokusere på islamisk ekstremisme. Interviewdata tyder på, at det er en barriere, der udfordrer de lokale aktører i deres daglige arbejde.

3.1.3 Proportionalitet mellem indsatsen og de lokale udfordringer

Udfordringer

Tabel 1 viser spørgeskemaundersøgelsens resultater i forhold til i hvor høj grad tovholdere og SSP-ressourcepersoner mener, at der er udfordringer med ekstremisme i det geografiske område, de repræsenterer.

Tabel 1 I hvor høj grad mener du, at der er udfordringer med ekstremisme og radikalisering i dit geografiske område?

	Fyn	Jylland	København og omegn	Sjælland (undtaget København)	Overordnet fordeling
I meget høj grad	0%	0%	0%	12%	2%
I høj grad	25%	6%	8%	0%	7%
I nogen grad	50%	29%	42%	29%	35%
I lav grad	25%	26%	33%	18%	27%
I meget lav grad	0%	32%	13%	41%	25%
Slet ikke	0%	6%	4%	0%	4%
Total (%)	100%	100%	100%	100%	100%
Antal besvarelser	8	34	24	17	83

Kilde: COWI spørgeskemaundersøgelse, 2013

Tabel 1 viser, at 9% af deltagerne oplever, at der er udfordringer med ekstremisme i høj eller meget høj grad. 34% oplever udfordringer i nogen grad, mens 57% mener, at der i lav eller meget lav grad eller slet ikke er udfordringer. Der er stor spredning mellem de forskellige regioner. Fyn svarer samlet set, at de har den højeste grad af udfordringer med ekstremisme, efterfulgt af København. Jylland og Sjælland ligger lavt samlet set, men som vi har kunnet se af de kvalitative interviews, dækker dette over kommuner med meget varierende udfordringer. Interviewdata viser, at større byer oplever flere udfordringer, mens mindre byer/landkommuner oplever færre problemer med ekstremisme. Materiale om ekstremisme i Danmark peger også på, at de ekstremistiske grupperinger især findes og er aktive i de større byer, men også på, at viden herom er begrænset.¹³

Tabel 2 viser den oplevede overensstemmelse og dermed proportionalitet mellem indsatsens omfang og de lokale behov og udfordringer.

¹³ "Politisk ekstremisme i Danmark", Chris Holmsted Larsen, Institut for Kultur og Identitet, Roskilde Universitet, april 2012; "Anti-demokratiske og voldsfremmende miljøer i Danmark, som bekender sig til islamisk ideologi. Hvad ved vi?" Ann-Sophie Hemmingsen. DIIS report, 2012:06; "Terrorbekæmpelse i Danmark siden 11. september 2001", Peter Hansen. DIIS report. 2011:12."Forklædt som Nazist. En Årshushistorie", Charlotte Johansen, Informations forlag, 2011; SIM er endvidere i gang med et projekt om at kortlægge antidemokratiske og ekstremistiske miljøer i Danmark.

Tabel 2 *Hvordan oplever du overensstemmelse mellem omfanget af indsatsen fra Ministeriets og PET's side i forhold til de behov I har?*

	Kommune/skole	Politi	Overordnet fordeling
Der er behov for en større indsats fra Ministeriet og PET's side i forhold til de behov, vi har	2%	15%	5%
Indsatsen svarer godt til de behov, vi har	69%	85%	73%
Indsatsen fylder for meget i forhold til de behov, vi har	29%	0%	21%
Total (%)	100%	100%	100%
Antal besvarelser	55	20	75

Kilde: COWI spørgeskemaundersøgelse, 2013

Som man kan se af tabel 2, mener 73%, at indsatsen svarer til de behov, de oplever. I politimæssig sammenhæng opleves der et større behov for en større indsats end i kommunale/skole sammenhænge.

Disse data kan ses i sammenhæng med besvarelserne på spørgsmålet om, hvorvidt indsatsen modsvarer de lokale udfordringer, som er vist i tabel 3.

Tabel 3 *I hvor høj grad oplever du, at indsatserne modsvarer de udfordringer, I oplever med radikalisering og ekstremisme i lokal sammenhæng?*

	Kommune/skole	Politi	Overordnet fordeling
I meget høj grad	5%	5%	5%
I høj grad	28%	50%	33%
I nogen grad	41%	35%	40%
I lav grad	12%	10%	12%
I meget lav grad	12%	0%	9%
Slet ikke	2%	0%	1%
Total (%)	100%	100%	100%
Antal besvarelser	58	20	78

Kilde: COWI spørgeskemaundersøgelse, 2013

Som det fremgår af tabel 3, mener 38% af respondenterne i kommuner/skole og politiet, at indsatsen modsvarer de udfordringer, de oplever med ekstremisme i høj eller meget høj grad. 40% svarer, at indsatsen i nogen grad modsvarer udfordringerne, mens 22% svarer, at indsatsen i lav, meget lav grad eller slet ikke modsvarer udfordringerne. Der er forskel på målgruppernes bedømmelse. Hvor 33% af de kommunalt ansatte finder, at indsatsen i høj eller meget høj grad modsvarer de udfordringer, de oplever, er det tilsvarende tal 55% for politiets vedkommende.

Interviewdata

Data indsamlet fra interviews understøtter og forklarer data fra spørgeskemaundersøgelsen. Næsten alle interviewpersoner finder, at indsatsen ligger på et fint niveau i forhold til problemernes omfang, og at denne balance bør fast-

holdes. Der er stor tilfredshed med forebyggelsesindsatsens nuværende form blandt de adspurgte aktører.

Der er blandt interviewpersonerne generel konsensus om, at det er nødvendigt at sætte fokus på forebyggelse af ekstremisme, selvom antallet af konkrete sager er begrænsede. De vurderer, at omend risikoen for alvorlige sager er lille, er den højere i dag end tidligere. Derfor er indsigten i området vigtig, så man strategisk kan arbejde med at afdække og forebygge risikoadfærd.

Samtlige interviewpersoner understreger vigtigheden af, at man fra centralt og lokalt hold ikke taler indsatsen op, men i stedet klargør, at forebyggelse af ekstremisme er en lille, men nødvendig del af det kriminalpræventive arbejde. Langt størstedelen af interviewpersonerne mener, at SBIM og PET har holdt en god balance og været med til at afmystificere og beholde jordforbindelsen i processen. Nogle af de interviewede (typisk fra mindre landkommuner) finder dog, at initiativet er for stort anlagt i forhold til de problemer, de oplever.

Interviewdata giver flere indsigter, som kan være med til at forklare, hvorfor der er forskellige opfattelser blandt de kommunale aktører og politiet.

- > De kommunale aktører har i deres daglige arbejde med børn og unge et socialfagligt fokus og opfatter problemet med ekstremistisk adfærd som begrænset. Politiet har derimod fokus på lov og orden, hvorfor alvorlige sager fylder mere i deres arbejde.
- > Flere kommunale aktører peger på, at indsatsen i deres optik har fokuseret for meget på at identificere unge, hvor der var en konkret grund til en bekymring og for lidt på tidlig forebyggelse. De efterlyser mere fokus på konkrete forebyggelsesredskaber, herunder forebyggelsesredskaber indlejret i en bedre kulturforståelse/kontekst til at hjælpe den tidlige forebyggelse. Respondenter fra politiet ser derimod typisk indsatsen som relevant, netop fordi den er rettet mod identifikation og håndtering af unge i risikozonen.

3.1.4 Eksisterende og relevante fremtidige aktører

Vurderingen blandt interviewpersoner er, at indsatsen ligger helt rigtigt i SSP-regi, da der her er fokus på at forebygge risikoadfærd blandt unge. Forebyggelsen af radikalisering ses ikke som en særskilt indsats, men som et ekstra element, der integreres i det øvrige forebyggelsesarbejde. De påpeger, at kendetegnene og mekanismerne bag risikoadfærden ofte er de samme, hvad enten det drejer sig om sårbare børn og unge generelt eller børn og unge i et radikaliseringsforløb. Antagelsen er, at den primære risikofaktor hos de udsatte bunder i identitetskriser. På den måde skiller risikofaktorer i forhold til ekstremisme sig ikke synderligt ud i forhold til andet bekymringsarbejde. Det understøtter synspunktet om, at denne indsats glider naturligt ind i den generelle forebyggende indsats.

Indsatsens lokale forankring og inddragelse af aktører

Mange af de adspurgte uddyber i den forbindelse, at det klassiske SSP-samarbejde har udviklet sig gennem tiden til at rumme bredere og mere komplekse områder. Det understreger relevansen af forankringen i SSP. Selvfølgelig dækker SSP ikke længere arbejdsområdet, da både fagligheden og samarbejdsformen favner bredere nu end tidligere. Forankringen i SSP betyder, at mange af de relevante aktører inddrages naturligt i forebyggelse af ekstremisme. Der er forskelle på, hvor bredt indsatsen når ud i de enkelte kommuner, da SSP arbejdet er organiseret forskelligt.

Potentielle nye aktører

Interviewpersonerne nævner flere kategorier af aktører, som burde inddrages i forhold til at udvide netværkene og berige disse med ny og praktisk anvendelig viden. SBIM og PET er allerede i dialog med nogle af disse aktører, særligt psykiatrien; ligesom nogle kommuner allerede har inddraget flere af disse aktører i forebyggelsesarbejdet. Følgende er blevet nævnt som relevante samarbejdspartnere af forskellige interviewpersoner, mens de mest skeptiske interviewpersoner finder, at indsatsen ikke bør udvides:

- › Psykiatrien, særligt gennem Politi-Socialforvaltning-Psykiatri (PSP) indsatsen, og psykologer. Ifølge interviewpersoner har denne faggruppe viden og ekspertise indenfor det psykosociale område, hvor de kommer i kontakt med børn og unge i risikogruppen samt unge, som har medvirket til voldelige eller ulovlige handlinger.
- › Boligsociale medarbejdere. De har i kraft af deres arbejde i udsatte boligområder med helhedsplaner, forebyggelse af kriminalitet, tilbud om lektiecafeer, mv. kontakt til udsatte familier og unge. De har adgang til unik viden om udfordringer i boligområderne samt et netværk, der overlapper med det netværk, som nærværende forebyggelsesinitiativ samarbejder med. De samarbejder i mange kommuner allerede med SSP, og det kunne derfor være relevant at vurdere, om dette samarbejde kunne udbygges til at omfatte forebyggelse af ekstremisme.¹⁴
- › Arbejdsmarked/Jobcentre. Flere interviewpersoner peger på, at de har erfaring for, at unges tilknytning til arbejdsmarkedet eller et uddannelsesforløb er en af de vigtigste faktorer for, at de ikke påbegynder eller fortsætter en kriminel løbebane. De foreslår derfor, at der skal være større fokus på at hjælpe udsatte unge til en plads på og tilknytning til arbejdsmarkedet. Det kan også være en central måde at komme i kontakt med de lidt ældre unge over 18 år, som tilhører risikogruppen.
- › Sundhedssektoren, som har kontakt med ressourcetsvage familier og på den måde kan bidrage med viden og identificere bekymringer. Særligt hjemmebesøgende sundhedspersonale nævnes som en vigtig aktør.
- › Inden for de civile grupper nævner interviewpersoner samarbejde og dialog med andre ressourcer såsom kirker/præster, moskeer/imamer, for-

¹⁴ Se f.eks. www.CFBU.dk

eninger og sportsklubber. De opfatter disse aktører som særligt vigtige, da de gennem private og frivillige aktiviteter har god mulighed for at få en konstruktiv dialog med udsatte børn og unge.

Nogle interviewpersoner foreslår, at indsatsen kan styrkes ved at SBIM/PET går i dialog med eller direkte inddrager nationale institutioner, som er rammesættende i forhold til medarbejderne på SSP området, herunder uddannelsesinstitutioner (læreruddannelse, socialrådgiveruddannelse, psykologuddannelse, politiuddannelse, m.fl.) og faglige organisationer/foreninger (skolelederforeningen, lærerforeningen, politiforbundet, m.fl.).

I relation til at udvide det lokale samarbejdsnetværk til andre relevante arenaer og aktører påpeger mange, at det er en opgave, der primært bør løftes af kommunerne. Aktørerne finder det hensigtsmæssigt selv at gennemføre et lokalt samarbejde, mens SBIM i højere grad bør inspirere til at udbygge samarbejds-konstellationer, være faciliterende og tilbyde sparring, opkvalificering og vidensdeling, når den bliver efterspurgt.

I forhold til at kunne tage fat i flere front- og boligsociale medarbejdere, pointerer flere, at der kan være et problem i forhold til de lovgivningsmæssige rammer for håndtering af personsager.

3.2 Resultater og virkninger

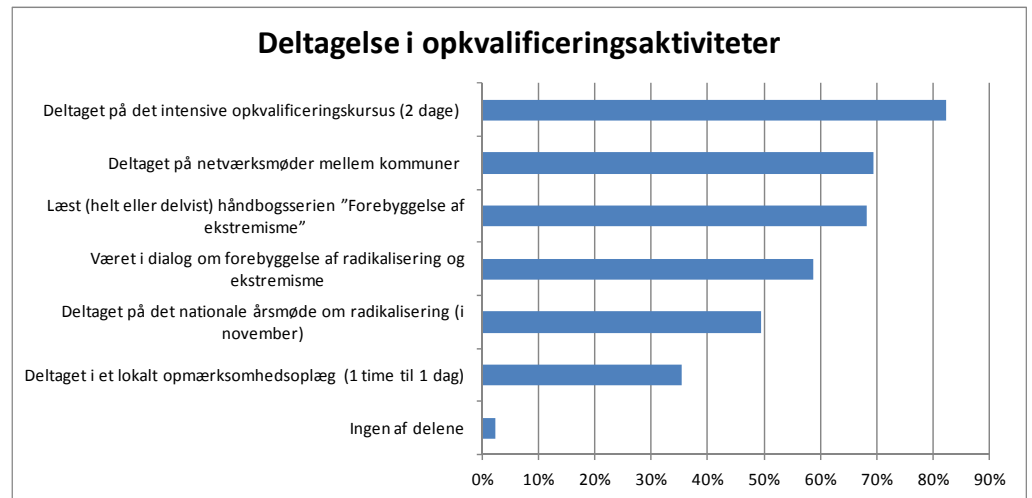
Dette afsnit analyserer ressourcepersonernes vurdering af de opkvalificerende aktiviteter og på de opnåede resultater og virkninger i forhold til at forebygge ekstremisme.

3.2.1 Kvalitet, udbytte og anvendelighed

Figur 1 viser andelen af respondenter i spørgeskemaundersøgelsen, der har deltaget i forskellige opkvalificerende aktiviteter.

Deltagelse

Figur 1 Deltagelse i opkvalificeringsaktiviteter

Kilde: COWI spørgeskemaundersøgelse, 2013

Af de 85 personer, som har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, har 82% været på det intensive opkvalificeringskursus, der er et 2-dages grundkursus om ekstremisme og radikalisering for SSP-ressourcepersonerne. 68% har deltaget i netværksmøder mellem kommuner, som har været fokuseret på videns- og erfaringsudveksling, metodeudvikling og konkret sagsbehandling, 67% har læst - helt eller delvist - håndbogsserien "Forebyggelse af ekstremisme og radikalisering", 49% har været i dialog om forebyggelse af ekstremisme med SBIM/PET, 49% har deltaget i det nationale SSP-årsmøde i november 2012 og 35% har deltaget i et lokalt opmærksomhedsoplæg.¹⁵ Kun 2% har ikke deltaget i nogen aktiviteter.

Samlet vidner dette om, at langt de fleste ressourcepersoner har haft en eller flere berøringsflader med SBIM/PET, og at der derfor løbende pågår et tæt samarbejde og en løbende opkvalificering.

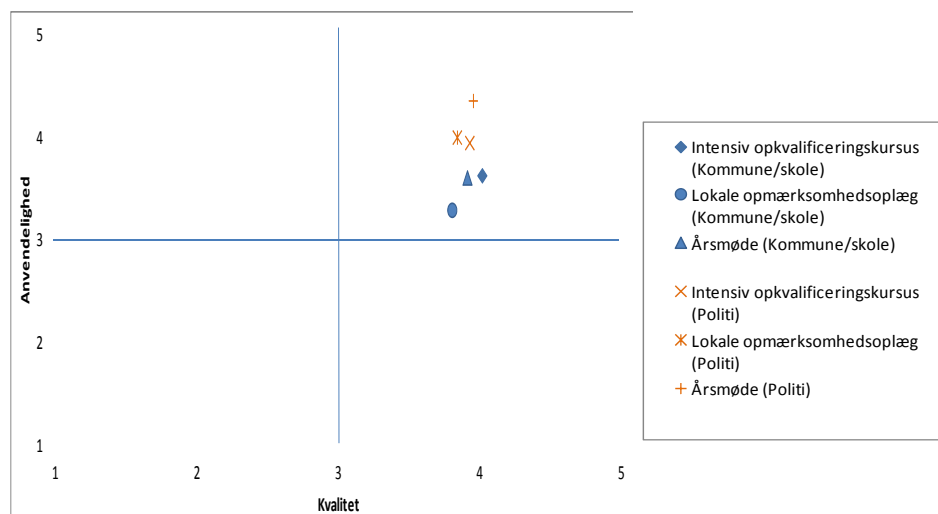
Bedømmelse af opkvalificeringskurser mv.

Figur 2 opsummerer deltagernes bedømmelse af de *intensive opkvalificeringskurser*, *de lokale opmærksomhedsoplæg* og *SSP-årsmødet* for indsatsen i et prioriteringskort, hvor kvaliteten sammenstilles med indholdets anvendelighed.¹⁶ Kortet opsummerer resultater for respondenter fra politiet og skoler/kommuner.

¹⁵ Det er ikke overraskende, at relativt få ressourcepersoner har deltaget i et lokalt opmærksomhedsoplæg, da disse er rettet imod frontmedarbejdere, som får et kort, kondenseret indblik i, hvordan man forebygger og identificerer radikalisering og derudover får at vide, at de skal henvende sig til ressourcepersonerne i tilfælde af bekymring.

¹⁶ For hver aktivitet er gennemsnitsscoren for kvalitetsvurderingerne og gennemsnitsscoren for anvendelighedsbedømmelsen af kurserne plottet ind i et x/y koordinatsystem. Øverste højre hjørne sammenfatter høj kvalitet og høj relevans og giver den bedste score, og så fremdeles.

Figur 2 Bedømmelse af opkvalificeringskurser, lokale opmærksomhedsoplæg og årsmøde

Kilde: COWI spørgeskemaundersøgelse, 2013

Som Figur 2 viser, scorer alle tre aktiviteter højt på både kvalitet og anvendelighed. Samlet set ligger vurderingerne omkring 4 på en skala fra 1 til 5.

Scoren er nogenlunde ens på kvalitetsvurderingerne, mens anvendelighed er en anelse mere spredt. Her er det generelle billede, at respondenter, som repræsenterer politiet, i højere grad end kommunale aktører ser aktiviteterne som anvendelige. Hos politiet vurderes årsmødet højest i forhold til anvendelighed, mens opmærksomhedsoplæg og opkvalificeringskursus vurderes nogenlunde lige. Blandt de kommunale aktører vurderes det intensive opkvalificeringskursus og opmærksomhedsoplæggene til at have størst anvendelighed.

I bilag D findes yderligere detaljer om respondenternes kvalitetsvurdering af kurser, årsmøde og opmærksomhedsoplæg, herunder vurdering af underviserens kompetencer, praktisk afvikling og indhold af undervisning. Det er disse kvalitetsbedømmelser, som danner baggrund for gennemsnitsscoren i Figur 2.

Flere respondenter har knyttet kvalitative kommentarer til spørgeskemaundersøgelsen, ligesom interviewpersoner har givet deres vurdering af anvendelighed og kvalitet. Disse kvalitative data understøtter de kvantitative data og viser en høj grad af tilfredshed med alle tre tiltag. Sammenfattet er kommentarerne følgende:

- > De fleste finder, at kurser og årsmøder har en vigtig netværksfunktion og understreger betydningen af, at der afses tid i programmet til netværksaktiviteter.
- > Især repræsentanter for de større byer påpeger, at der er behov for at skelne mellem målgrupper og sikre, at deltagere ikke gentagne gange bliver præsenteret for elementær viden, som de allerede har.

- › Data viser en høj grad af værdsættelse af, at alle tre aktiviteter indeholder case-relaterede oplæg, ligesom de fleste synes, at der er en god balance mellem teori og praksis. Dog er der nogle, der efterspørger mere praksisnær viden.
- › Blandt interviewpersonerne er der stor anerkendelse af PET's åbenhed.

Netværksmøder

En vigtig aktivitet under indsatsen er vedligeholdelsen af netværk og kontakter mellem tovholdere og SSP-ressourcepersoner. Adspurgt om udbyttet af netværksmøderne fremhæver interviewpersonerne, at netværksmøder giver stort udbytte som et forum til at sparre og dele erfaringer (61%). Næsten ligeså mange angiver, at de får stort udbytte af netværksmøderne i forhold til at styrke det tværfaglige samarbejde (58%). Det samme gælder for infohus/radikaliseringgruppen, der eksisterer i visse politikredse, hvorom de samme fordele fremhæves.

Netværk fremhæves igen og igen i vores interviews som centrale i forhold til at skabe udbytte af indsatsen. Det er i netværkene, at man kan hente viden og rådgivning og sparre om sine egne erfaringer. Her henviser interviewpersoner ikke kun til netværkene/infohuse indenfor deres egen politikreds, men også på tværs af politikredse samt netværk/kontakt mellem det lokale niveau og PET/SBIM.

Håndbogsserien

68% af SSP-ressourcepersonerne har helt eller delvist læst håndbogsserien om forebyggelse af ekstremisme. 86% har læst ”14 eksempler fra arbejdet med radikalisering”, og 83% har læst ”Metoder i arbejdet med radikalisering”. Håndbogen om ”Relations- og mentorarbejde” er den mindst læste (66%). 59% finder håndbogsserien anvendelig eller meget anvendelig.

Data fra interviews viser, at aktørerne generelt mener, at håndbøgerne er af høj kvalitet. De fremfører, at håndbøgerne har været gode som introduktion til emnet og inspiration til arbejdet og videreformidling til kollegaer, men at de sjældent anvender dem konkret i det daglige arbejde.

Modelkommuner/projekter

Modelkommunerne har deltaget med oplæg på det opkvalificerende kursus, årsmøder, mv. Dette værdsættes i høj grad af de interviewede deltagere, som tillægger de konkrete cases og erfaringer stor værdi. Mange interviewpersoner understreger, at det er vigtigt at høre om både positive og negative erfaringer og roser det seneste årsmøde for at være nuanceret i denne sammenhæng. De interviewede repræsentanter for modelkommunerne giver udtryk for tilfredshed med samarbejdet med SBIM/PET – både det generelle samarbejde og samarbejdet om specifikke projekter.

3.2.2 Virkninger af indsatsen

Nedenstående figur illustrerer de forskellige typer af aktiviteter og trin, der kan være forbundet med forebyggelsesprocessen, fra at en dagsorden bliver sat til, at der iværksættes konkrete foranstaltninger for enkelte unge. Herefter redegøres for virkninger af indsatsen indenfor hvert trin.

Figur 3 Forebyggelsesproces

Politisk prioritering og dagsorden

Næsten alle interviewpersoner fremhæver, at den nationale indsats har haft stor betydning. Det har understøttet, inspireret og legitimeret en lokal indsats og medvirket til en lokal politisk prioritering af området. I nogle kommuner (særligt de større) ville nogle initiativer være blevet gennemført også uden den nationale indsats, mens der i andre kommuner (særligt de mindre) ikke ville være forebyggelsestiltag, hvis der ikke var iværksat en national indsats.

Organisering i den enkelte kommune

Den nationale indsats har haft indflydelse på, hvordan kommunerne organiserer sig på dette område. I de fleste kommuner er der udpeget en person (eller flere), som er kommunens ressourceperson på området, og som andre medarbejdere i kommunen kan henvende sig til med bekymringer.

I mange kommuner (et klart flertal af de interviewede) er forebyggelse af ekstremisme medtaget som et punkt i SSP handleplanen, og det indgår også ofte som et punkt i dagsordenen til lokalrådsmøder. Dvs. at forebyggelse af ekstremisme er blevet en integreret (lille) del af organiseringen af det generelle kriminalpræventive arbejde. Eftersom den oprindelige hensigt med den nationale indsats fra SBIM's og PET's side netop var at få det forebyggende arbejde mod ekstremisme indarbejdet i den generelle kriminalpræventive indsats, må dette betragtes som tilfredsstillende.

I større kommuner (København, Aarhus og Odense) har der været et særligt stærkt fokus på at opbygge organisation og beredskab i forhold til forebyggelse af ekstremisme. Det er kendetegnende, at dette allerede var under opbygning før den nationale indsats kom på banen. Derfor kan udviklingen ikke alene tilskrives den nationale indsats, men interviewdata viser, at den nationale indsats har spillet en vigtig rolle i forhold til at sætte den overordnede dagsorden og legitimere de lokale tiltag.

Interviewdata viser samtidigt, at især mindre kommuner har svært ved at afse ressourcer til opgaven, og at nogle kommuner har måttet opgive at udpege en ressourceperson. Data indikerer også, at mindre kommuner, som omkranser de større byer, har en lavere organiseringsgrad. Det kommer til udtryk ved, at netværket mødes sjældnere, ikke får opbakning fra alle kommuner og i nogle tilfælde ved, at der ikke er etableret en fast mødekadence i netværket. Det er også indtrykket fra interviews, at de mindre kommuner generelt opfatter problemet som mindre og initiativet som mindre relevant. Det kan være en forklaring på, hvorfor organiseringsgraden i nogle mindre kommuner er lavere.

Netværk mellemkommuner, politikredse, PET og SBIM

Interviewdata viser, at initiativet har været med til at danne og understøtte netværk mellem aktører i kommuner og politikredse. De involverede ressourcepersoner har lært hinanden at kende, udveksler erfaringer og bruger hinanden som sparringspartnere. Hvis der er sager, der går på tværs af kommuner

og/eller politikredse, er de blevet lettere at håndtere, fordi man ved, hvem man skal kontakte. Der er dog forskel på, hvor stærke ressourcenetværkene er. Ud fra data tegner der sig tre overordnede grupper i forhold til netværkene:

1. Større byer og politikredse, som er aktive og bruger initiativet (f.eks. København, Aarhus og Odense). Disse byer er som regel relativt selvkørende i forhold til at igangsætte og opretholde indsatsen.
2. Politikredse med en aktiv tovholder og ligeværdige kommuner. Denne gruppe er karakteriseret ved, at indsatsen drives af en entusiastisk og aktiv tovholder, der samler og bruger kredsnetværket aktivt. Udfordringen er, at indsatsen kan være sårbar ved personudskiftninger, idet den er knyttet til tovholderen.
3. Politikredse med skævhed i kommuner, hvor de forskellige kommuner indenfor kredsen har forskellige vurderinger af, hvor relevant initiativet er. Her har det været svært at få et initiativ i gang, som fungerer ensartet i de forskellige kommuner. Her er det også en udfordring, at mindre omegnskommuner ikke har samme kapacitet som større kommuner, og derfor risikerer at blive hægtet af, hvis de ikke trækker på de større kommuners erfaringer.

Mindre kommuner oplever også generelt færre problemer, hvilket måske kan retfærdiggøre, at omfanget af indsatsen reduceres eller ikke iværksættes. På den anden side kan det ikke udelukkes, at der opstår bekymringer eller sager i disse kommuner. Derfor bør initiativet fremadrettet arbejde for at få alle kommuner inkluderet i indsatsen, men samtidig søge at finde (kompromis)modeller, så det giver mening for de mindre kommuner at deltage.

Selvom data peger på, at netværk er blevet styrket, og at det fører til mere effektivt samarbejde, viser interviewdata samtidigt, at det er en udfordring, når sager krydser myndighedsgrænser. Det gælder, når personer, der er genstand for bekymring, er bosat i én by, men har deres aktiviteter i en anden. Dermed sker der en slags afkobling mellem forebyggelsen og de indsatser, som kan gøres via de lokale ressourcer og det sted, hvor problemerne reelt er. Dermed bliver det svært at gennemføre en samlet indsats.

En del interviewpersoner efterlyser således endnu mere fokus på netværksaktiviteter. Særligt aktiviteter, som krydser politikredsenes grænser indenfor samme geografiske område. Der er i nogle kommuner iværksat SSP samarbejder på tværs af politikredse, og det kunne derfor være, at indsatsen kunne indlejres i disse samarbejder. Det er i denne sammenhæng relevant at notere, at medlemmer af PET's Dialogforum har påpeget et lignende behov for samarbejde på tværs af kommunernes/politikredsenes grænser.

I forhold til netværk og samarbejde mellem kommuner/politikredse og SBIM/PET er der mange interviewpersoner, der påpeger, at initiativet har medvirket til at opbygge kendskab til og tillid mellem aktørerne. Ressourcepersoner i kommuner føler sig trygge ved samarbejdet, og de bruger SBIM/PET som sparringspartnere, når der er behov for det. Det, at SBIM og

PET optræder sammen og deltager i forskellige typer af initiativer, herunder kredsmøder i de enkelte kredse, tillægger de stor betydning. Særligt i forhold til PET understreger mange, at der er sket en god og positiv udvikling i den måde, som de kommunale aktører opfatter PET på. Der er således stor anerkendelse af PET som en troværdig samarbejdspartner. Nogle efterspørger dog mere åbenhed og en klarere fornemmelse af hvornår og hvad, der skal indberettes.

Vidensopbygning og formidling

Samtlige interviewpersoner mener, at indsatsen har medvirket til at opbygge deres viden og klæde dem på i forhold til det forebyggende arbejde. Udover de opkvalificerende kurser understreger de især netværksaktiviteter, erfaringsudveksling og sparring som en betydelig faktor i forhold til denne vidensopbygning. Der er sket vidensopbygning og læring på tværs af kommuner og politikredse (jf. afsnittet ovenfor om netværk) og indenfor de enkelte kommuner og politikredse. Alligevel oplyser mange interviewpersoner, at de har vanskeligt ved at bevare overblikket og holde sig opdateret om den tilgængelige viden og forskning på området. De finder, at vidensdeling er helt centralt i indsatsen og efterlyser mere praksisnær viden om, hvad de skal gøre, når de har identificeret en bekymring.

Data fra interviews viser, at der i størstedelen af kommunerne har været forskellige tiltag til at videreformidle centrale dele af den viden, som ressourcerne har fået gennem opkvalificerende kurser. Dette er i nogle tilfælde blevet organiseret via politikredse/tovholdere og i andre tilfælde via den enkelte kommune eller via samarbejde mellem kommuner i kredsen. Det er typisk, at SBIM/PET har medvirket, idet de er blevet inviteret til at holde opmærksomhedsoplæg målrettet forskellige medarbejdergrupper med relevant borgerkontakt, som eksempelvis ansatte i socialforvaltningen, politifolk, pædagoger, lærere, studievejledere, hotspot- og gadeplansmedarbejdere m.v.

Næsten alle interviewpersoner fremhæver, at der er gjort tilstrækkelige tiltag med henblik på at sikre, at frontmedarbejderne i kommunen er opmærksomme på problemstillingen og ved, hvor de skal henvende sig i tilfælde af konkrete bekymringer, hvor de har brug for sparring eller bistand. I mange kommuner er der udarbejdet foldere eller action cards, som fortæller kort om ekstremisme og radikalisering og om, hvem man skal henvende sig til i kommunen, hvis man har en bekymring. Interviewdata viser, at denne formidling og opmærksomhedsskabelse ikke er en engangsaktivitet, men en løbende proces, hvor kommunerne på forskellig måde søger at nå ud til relevante medarbejdere. Her indgår de lokale opmærksomhedsoplæg, som oftest faciliteres i samarbejde med SBIM og PET, som et vigtigt element.

Visse kommunale aktører udtrykker skepsis overfor at brede indsatsen for meget ud i det offentlige rum. Nogle påpeger, at de afholder sig fra at holde oplæg på skoler eller at udpege institutioner som værende mulige arnesteder for radikalisering, fordi de vil undgå unødigt stigmatisering af bestemte grupper eller personer. På den anden side er der kommuner, som har taget en åben tilgang, og som siger, at de har gode erfaringer hermed.

Forebyggelse

En del interviewpersoner fremhæver, at indsatsen primært har fokuseret på opmærksomhed på bekymringer og i mindre grad forholdt sig til det arbejde, der ligger før og efter. Dvs. både det tidlige forebyggelsesarbejde og konkret håndtering af ekstremistisk adfærd. Da SSP-samarbejdet i høj grad er bygget op omkring forebyggelse, og da mange SSP medarbejdere oplever få (om nogen) konkrete bekymringssager, så rammer indsatsen på den måde ikke fuldstændigt ind i den virkelighed, som SSP medarbejderne ser. Større fokus på tidlig forebyggelse og brobygning til emner som diskrimination, inklusion og forebyggelse af hadsk tale og hadforbrydelser kunne være elementer i at styrke indsatsen. Nogle kommuner har på eget initiativ arbejdet med at integrere emnet i skoleundervisningen. Det er her oplagt, at SBIM kunne facilitere erfaringsudveksling om dette og evt. udarbejde inspirationsmateriale, som skoler og klubber kunne anvende.

Identifikation af bekymringer

De fleste interviewpersoner fremhæver, at initiativet via de forskellige opkvalificerende aktiviteter har medvirket til, at kommunerne har forbedret deres evne til at identificere bekymringer om radikalisering og ekstremisme. Dette tilskrives både opkvalificeringen af ressourcepersoner, såvel som øget opmærksomhed og viden om emnet hos frontpersonale. Særligt de større kommuner fremhæver, at dette ikke kan tilskrives det nationale initiativ alene, men at det også skyldes lokale tiltag. Det er bemærkelsesværdigt, at mange interviewpersoner understreger, at udover evnen til at identificere bekymringer, så er det vigtigt at fremhæve, at indsatsen har medvirket til at give medarbejdere redskaber til at vurdere den enkeltes bekymring og afgøre, om den skal behandles som en 'radikaliseringssag' eller, om det er andre faktorer, der spiller ind. Her spiller de lokale ressourcepersoner en vigtig rolle i vurderingsprocessen, ligesom kommunerne bruger netværket af ressourcepersoner til gensidig sparring og hjælp til vurdering.

Interviewdata peger også på, at håndbøgerne og skemaer deri kun i begrænset omfang anvendes direkte. De kommuner, som har en systematisk tilgang, har tilvirket deres egne redskaber, som passer ind i deres sagsbehandlingssystemer, hvor håndbøger og skemaer har inspireret denne proces.

Kombinationen af, at en stor del af kommunerne er blevet mobiliseret i forhold til indsatsen (jf. ovenfor om organisering), og at de er blevet opkvalificeret, betyder, at der er tilvejebragt et relativt fintmasket netværk i forhold til at opdage bekymringer i tide. Med henvisning til foregående afsnit kan der identificeres tre områder, hvor beredskabet i forhold til at identificere bekymringer kan styrkes: At integrere mindre kommuner bedre i indsatsen, at skabe klarhed over rammer og redskaber i forhold til personer over 18 år samt at udbrede indsatsen til at omfatte flere aktører med henblik på at identificere bekymringer hos den gruppe, som ikke kan karakteriseres som udsatte.

Foranstaltninger

Der er begrænsede informationer i interviewdata om effekter i forhold til foranstaltninger for den enkelte unge, og det har heller ikke været fokus for evalueringen. De fleste interviewpersoner har oplevet ingen eller få konkrete sager, hvor der var en reel bekymring og behov for at sætte ind. De steder,

hvor der har været sager, fremfører interviewpersonerne, at indsatsen har været med til at klæde dem bedre på.

I modelkommunerne har initiativet medvirket til at få gennemført projekter, som udvikler konkrete redskaber til foranstaltninger (mentorordninger, rådgivning, mv.). Interviewdata indikerer, at mange af disse projekter ville være blevet iværksat under alle omstændigheder af de involverede kommuner, men at støtte fra det nationale initiativ har givet mulighed for større og mere ambitiøse projekter via medfinansiering, sparring samt støtte til projektdesign og implementering. Det har gjort det muligt for kommunerne at sætte et højere ambitionsniveau og dermed sikre mere kvalitet i processen og udkomme af projekterne.¹⁷

Flertallet af interviewpersoner fra kommuner og PET fremhæver, at initiativet har været med til skabe klarere rammer for samarbejdet mellem kommuner og PET i konkrete sager, og at dette gør, at sager i højere grad bliver varetaget på rette sted. Det betyder, at det udelukkende er relevante sager, som sendes videre til PET, mens de mindre alvorlige sager bliver behandlet i kommunalt regi. Dialogforums medlemmer efterspørger dog, at politiet og/eller PET indruges mere i bekymringsager vedrørende de allermest udsatte unge (ofte fra muslimske indvandremiljøer) og i højere grad taler med de unge, deres forældre, religiøse/ideologiske ledere eller andre, der er i kontakt med denne gruppe unge.

I modelkommuneprojekterne er der desuden opbygget en del praksisnær viden om forskellige redskaber, og flere projekter er undervejs. Erfaringerne fra disse er blevet delt med andre kommuner gennem oplæg på kurser og årsmøder. Det er dog tydeligt, at der blandt mange 'ikke-model-kommuner' er efterspørgsel efter mere praksisnær viden. De efterlyser mere indhold i initiativet i forhold til redskaber og handlemuligheder, så de bliver bedre i stand til at varetage konkrete bekymringer. SBIM kan her spille en vigtig rolle i forhold til at sikre, at netværket opsamler eksisterende viden og erfaringer med metoder og værktøjer og videreformidler dem til interesserede kommuner landet over. Desuden er der behov for at arbejde videre med nogle af koncepterne/metoderne og gøre dem tilgængelige for andre (ofte mindre) kommuner.

3.3 Organisering og bæredygtighed

Som vist i afsnittet ovenfor er der sket en integrering af arbejdet i politikker og handleplaner i kommunerne. Forebyggelsesarbejdet er gledet ind i det allerede eksisterende bekymringsarbejde som et (lille) ekstra opmærksomhedspunkt.

¹⁷ Det har ikke ligget indenfor rammerne af denne evaluering at lave specifikke projektevalueringer. Projektet "Afradikalisering – målrettet intervention", der involverede mentorstrategier i Aarhus, rådgivningsstrategier i København og exitsamtaler i PET er blevet evalueret i en separat proces og af rapporteret i juni 2012 (rapport over danske piloterfaringer med afradikalisering og forebyggelse af ekstremisme, MHTConsult).

Dette i sig selv er en god forudsætning for at sikre bæredygtigheden af initiativet. Alle interviewede fremhæver dog, at der fortsat er brug for en nationalt forankret indsats til at understøtte det lokale arbejde.

Langt de fleste interviewpersoner er godt tilfredse med den måde, som den nuværende indsats er organiseret på og understreger som nævnt før relevansen af at forankre indsatsen i SSP-strukturen. Generelt anses samarbejdet med SBIM og PET for at være velfungerende. Begge parter bliver rost for at være lydhøre og samarbejdsorienterede.

Interviewdata peger på, at en vigtig forklaring på den høje grad af tilfredshed er, at der er en god rollefordeling mellem det nationale og lokale niveau. SBIM og PET varetager den centrale og rammesættende rolle, hvor de faciliterer og vedligeholder netværk og deltagernes engagement samt sikrer, at viden bliver udnyttet og delt i de eksisterende netværk. Den lokale udførelse ligger hos kommuner og politikredse, som har myndighedskompetencen og et stærkt lokalt kendskab. Interviewpersonerne påpeger vigtigheden af denne arbejdsfordeling, og at den bør fortsætte.

I forhold til at udbrede indsatsen, men samtidig overlade det konkrete arbejde til lokale aktører, nævner nogle af interviewpersonerne, at SBIM på det overordnede plan i højere grad bør påtage sig rollen som den, der inddrager nationale og internationale institutioner, og her gøder jorden for forebyggelsesarbejdet.

Projekt- og puljemidler fra EU (2010-2012) og Social- og Integrationsministeriet (2008-2011) har bidraget til at finansiere igangsættelsen af de evaluerede forebyggelsesindsatser, opkvalificering, rådgivning, netværksaktiviteter, modelkommuneprojekter samt vidensopsamling og distribution. Disse aktiviteter er nu forankret i de deltagende institutioners daglige drift og er derved fuldt ud bæredygtige.

Målsætningen med indsatsen var at sikre bæredygtigheden ved at integrere forebyggelsesarbejdet i forhold til ekstremisme i den daglige drift og koordinering i SSP strukturen. Dette er i vid udstrækning sket, hvilket er tilfredsstillende. Dog er der flere mindre kommuner, som ikke er kommet med i indsatsen, og hvor indsatsen således heller ikke har vist sig bæredygtig.

3.4 Konklusioner og anbefalinger

3.4.1 Konklusioner

Relevans

Evalueringen konkluderer, at Social-, Børne- og Integrationsministeriets og PETs indsats for at rådgive og opkvalificere lokale aktører er relevant og rammer rigtigt i forhold til de kendte målgrupper og ekstremistiske tendenser i det danske samfund. Forebyggelse af radikalisering og ekstremisme er derved blevet en integreret (lille) del af det generelle kriminalpræventive arbejde, som det var målsætningen fra starten. Vurderingen blandt interviewpersonerne er,

at indsatsen ligger helt rigtigt i SSP-regi, da der her er fokus på at forebygge risikoadfærd blandt unge.

Indsatsen har været italesat og implementeret på et fornuftigt og afdæmpet niveau, der hverken overdriver eller underdriver udfordringerne forbundet med ekstremisme i Danmark. Det dobbelte fokus på både radikalisering og ekstremisme er med til at understrege, at indsatsens hensigt er at forebygge og sætte ind før en mere ekstremistisk adfærd kan observeres. Det er dog også med til at skabe usikkerhed og gråzoner i arbejdet, da radikalisering i sig selv ikke er ulovligt.

Ved at forankre indsatsen via SSP, er initiativet nået bredt ud til en lang række relevante aktører, som kan være med til at sikre, at bekymringer opdages i tide, og at myndighederne kan reagere på dem. I mange kommuner omfatter SSP i dag flere aktører end skole, socialforvaltning og politi, og denne brede fundering er med til at styrke relevansen af indsatsen.

Interviewdata tyder dog også på, at initiativerne ikke i tilstrækkeligt omfang formår at styrke de lokale aktørers viden og beredskab i forhold til de aller mest udsatte og radikaliseringsstruede unge fra indvandrer miljøer. Denne udfordring er blevet tydeliggjort af, at unge fra disse miljøer deltager i væbnede kampe i Somalia og Syrien.

Erfaringsmæssigt er det vanskeligt at identificere unge med ekstremistiske holdninger, der er under uddannelse eller integrerede på arbejdsmarkedet, og som påtænker at omsætte disse holdninger til ekstremistiske handlinger. Selv med en udbredelse af indsatsen til at omfatte flere personalegrupper, vil der være en risiko for, at de går under radaren. Indsatsen kan derfor med fordel udbredes til at omfatte f.eks. uddannelsesinstitutioner, så det bliver muligt at identificere velfungerende unge, som har stærkt ekstremistiske holdninger.

Kvalitet og tilfredshed med de enkelte delinitiativer

De opkvalificerende delinitiativer (det intensive opkvalificeringskursus, lokale opmærksomhedsoplæg og SSP-årsmødet) har alle scoret højt på kvalitet og anvendelighed. Samlet set vurderer deltagerne delinitiativerne på omkring 4 på en skala fra 1 til 5. Det er et gennemgående træk, at deltagerne særligt værdsætter netværksaktiviteter, herunder netværksmøder og netværksmuligheder i forbindelse med kurser og årsmøde.

Håndbøgerne vurderes også at have høj kvalitet og er gode som introduktion til emnet. De har givet kommuner og ressourcepersoner inspiration til at udarbejde egne skemaer og koncepter for samtaler, som passer ind i den måde, de normalt varetager arbejdet på.

Resultater og virkninger af indsatsen

Indsatsen har været effektiv i forhold til at forebygge voldelig ekstremisme blandt udsatte børn og unge. Det kan ikke konkluderes præcist, hvor effektivt, hvilket hænger sammen med det metodiske problem, at det er umuligt at sætte tal på, hvor mange voldelige handlinger, der *ikke* er blevet begået som resultat af indsatsen. Evalueringen viser dog, at indsatsen har givet anledning til en række resultater og virkninger, som alle sammen peger i retning af en forbedret forebyggelse af ekstremisme:

- › Der er i de fleste kommuner blevet uddannet 1-2 ressourcepersoner, som har fået særlig viden og kompetencer i forhold til forebyggelse af ekstremisme, som lokale aktører kan henvende sig til i tilfælde af en bekymring. Disse ressourcepersoner har alle baggrund i det lokale SSP-samarbejde.
- › På lokalt niveau er det lykkedes Social-, Børne- og Integrationsministeriet og PET at forankre forebyggelsen af radikalisering og ekstremisme som en (lille) integreret del af det kriminalpræventive arbejde i SSP regi. Lokalt er der sket en øget politisk prioritering af arbejdet med forebyggelse af ekstremisme, og arbejdet er blevet en (lille) integreret del af SSP arbejdet. De fleste kommuner har således organiseret sig, så alle er klar over, hvor de kan henvende sig med en bekymring.
- › Eksisterende netværk mellem kommuner og politikredse er blevet styrket, og nye netværk er blevet skabt. Netværkene i regi af politikredse (infohuse) ser ud til at være stærkest i kredse med en aktiv tovholder, og hvor kommunerne har nogenlunde samme niveau af udfordringer.
- › Nogle mindre (land)kommuner finder det dog ikke relevant at deltage i indsatsen, ligesom de har vanskeligt ved at finde ressourcer til at deltage. Nogle kommuner har endvidere undladt at udpege en fast ressourceperson.
- › Samtlige interviewpersoner fra kommuner og politikredse mener, at indsatsen har medvirket til at opbygge deres viden og klæde dem på i forhold til det forebyggende arbejde. Det er især SSP-ressourcepersoner og tovholdere – men også frontmedarbejdere, som har deltaget på opmærksomhedskurser eller andre aktiviteter arrangeret af SSP-ressourcepersoner.
- › Netværkene spiller en vigtig rolle i forhold til vidensopbygning og formidling. Mange interviewpersoner understreger, at indsatsen har styrket deres evne til at være opmærksomme på bekymringstegn ved unge og har givet dem redskaber til at vurdere, om der er tale om radikalisering eller andre problemstillinger.
- › Samlet set har initiativet betydet, at SSP er blevet bedre klædt på til at arbejde med forebyggelse, identificere bekymringer og igangsætte passende foranstaltninger. Netværk og efteruddannelse har givet deltagerne den mest nødvendige viden og indsigt samt redskaber til at identificere udsatte unge, som er på kant med loven. Dermed er SSP-samarbejdet og PET i langt højere grad blevet i stand til at sætte ind så tidligt som muligt, hvis en ung udviser bekymringstegn.
- › Der er opbygget et relativt fintmasket netværk i forhold til at identificere bekymringer i tide. Dette netværk kan styrkes yderligere ved at sætte fokus på mindre kommuner, hvor organiseringen er begrænset samt ved at udvikle redskaber til at identificere de over 18/23-årige og særligt udsatte grupper.

- › Indsatsen har betydet, at sagerne i højere grad bliver behandlet på det relevante niveau, og kun de alvorlige sager går videre til PET. Data peger dog på, at den stærkeste virkning er opnået i forhold til evnen til at identificere bekymringer, mens mange efterspørger yderligere opkvalificering i forhold til tidlig forebyggelse og iværksættelse af passende foranstaltninger.

Organisering og bæredygtighed

I forhold til organisering og bæredygtighed viser evalueringen, at den centrale indsats fra SBIM's/PET's side er værdsat af lokale aktører. Der er fortsat behov for, at den centrale indsats understøtter netværksdannelse og vidensopbygning. De lokale aktører er positive overfor samarbejdet med SBIM/PET. Der er en god rollefordeling, hvor det lokale forebyggende arbejde pågår i regi af kommunerne/SSP, mens SBIM's og PET's rolle fremdeles er rammesættende og inspirerende i forhold til at facilitere netværk, videns- og erfaringsudveksling.

3.4.2 anbefalinger

Konklusionerne giver anledning til en række fremadrettede anbefalinger i forhold til videreførelse og udbredelse af indsatsen for at forebygge radikalisering og ekstremisme:

Fortsættelse og styrkelse af indsatsen

Indsatsen og dens forankring i SSP-strukturen er relevant og har sikret, at det forebyggende arbejde i forhold til ekstremisme er blevet integreret som en del af det generelle kriminalpræventive arbejde. Der er givet mest opmærksomhed til de større byer, og det giver god mening, da der her er flest udfordringer.

Der er nogle (mindre) kommuner, hvor organiseringsgraden er lav, eller som står helt udenfor indsatsen. Det er typisk kommuner, hvor problemerne opleves som små eller ikke eksisterende. Ikke desto mindre foreligger der en risiko for voldelig ekstremisme, uanset hvor i landet, man befinder sig. Derfor vil det styrke indsatsen, hvis netværkene kan udbredes til at omfatte samtlige kommuner. Det er dog vigtigt at gøre dette på en måde, så de kommuner, der oplever få eller ingen problemer, skal bruge så få ressourcer som muligt – og gerne på en måde, hvor indsatsen tydeligt sættes i sammenhæng med det generelle forebyggende arbejde.

Det anbefales:

- › At den nuværende forankring i SSP og politikredsene bevares og styrkes. Der bør fortsat være en (eller flere) tovholdere i hver politikreds, som koordinerer et netværk af ressourcepersoner fra kommunerne. Der bør fortsat ske en løbende opkvalificering af ressourcepersoner, så det sikres, at der til enhver tid er 1-2 personer med særlig viden og kompetencer om radikalisering og ekstremisme i alle kommuner.
- › Der bør fortsat være fokus på større byer og områder, hvor udfordringerne vurderes som større, ved at støtte relevante kommuner med mulighe-

der for modelkommunedeltagelse, fælles projekter og netværk på tværs af byer og kommunegrænser.

- › Der bør gøres en ekstra indsats for at sikre, at samtlige kommuner deltager i initiativet. Dette kan omfatte forskellige typer af aktiviteter:
 - › Øge opmærksomheden på politikredse/tovholdere og støtte dem i at etablere netværk på tværs af kommuner.
 - › Finde en mødefrekvens i kredsnetværkene, som er acceptabel for de mindre kommuner, f.eks. fleksible mødekalendere og ikke for mange møder.
 - › Fokuserer på tidlig forebyggelse, inklusion og anti-diskrimination samt relaterede emner som hadforbrydelser, hooliganisme og bander og derved tale mere ind i den hverdag og de udfordringer, som SSP-organisationen oftere møder.

Videreudvikling af de enkelte initiativer

De enkelte delinitiativer (håndbøger, kurser, mm.) har været gennemført med en høj grad af kvalitet og anvendelighed, og de lokale ressourcepersoner er godt tilfredse. Evalueringen peger dog på forskellige tiltag, der kan medvirke til yderligere at højne kvalitet og anvendelighed:

Fokus på metoder og værktøjer

Indsatsen har indtil nu været særligt fokuseret på at være opmærksom på bekymringer om radikalisering og ekstremisme. Der ses dog et behov for yderligere fokus på metoder og værktøjer til at styrke den tidlige forebyggelse og at håndtere situationen, efter en bekymring er identificeret.

Det anbefales:

- › At der i de opkvalificerende initiativer sættes mere fokus på konkret og praksisnær viden, metoder og redskaber, herunder yderligere fokus på opsamling og videreformidling af erfaringer fra modelkommuneprojekter.
- › At der i højere grad arbejdes med viden og konkrete metoder/redskaber til at styrke den tidlige forebyggelse af radikalisering og ekstremisme. Her kunne med fordel kobles til relaterede emner som mobning, hadsk tale, hadforbrydelser, hooliganisme, bandekriminalitet og online risikoadfærd. Sådanne initiativer og metoder kunne omfatte inspiration og materiale, der kan bruges i skoleundervisningen, i skolefritidsordninger, klubber og foreninger.
- › At der i højere grad arbejdes med at udvikle metoder og foranstaltninger til at kunne håndtere unge, som bevæger sig mod ekstremistiske synspunkter. Der ses her et behov for at opkvalificere lokale aktører, så de bliver i stand til at kunne intervenere på det rigtige tidspunkt og på den rigtige måde. Initiativer kan omfatte projektstøtte til enkelte kommuner, der gerne vil udvikle specifikke redskaber og/eller videreformidling af allerede oparbejdet viden fra konkrete projekter via kurser og netværksak-

tiviteter. Der kan også være tale om metoder til at forebygge, at unge deltager i væbnede kampe i udlandet eller til at håndtere borgere, som er hjemvendt fra væbnede kampe og som kan udgøre en sikkerhedstrussel.

- > At initiativet sætter yderligere fokus på de allermest udsatte unge indvandreres udfordringer, identitet, loyalitet og frustrationer over udviklingen i regioner og lande, som de eller deres forældre stammer fra samt på danske yderliggående unge. Dette med særligt henblik på at forebygge at enkelte unge vælger at deltage i væbnede kampe i udlandet.
- > At initiativet sætter fokus på risikoen for, at sårbare og søgende unge lader sig påvirke af ekstremistiske grupperinger og enkeltindviders budskaber på internettet.¹⁸ Her kunne de centrale aktører, ud over at følge udviklingen tæt, udvikle specifikke redskaber (f.eks. materiale til brug i undervisning) og rådgivningsinitiativer (f.eks. en hotline), som unge i risikogruppen kan henvende sig til.

Fokus på netværk

Evalueringen viser, at ressourcepersonerne i høj grad værdsætter indsatsen i forhold til mulighederne for at danne netværk og dele erfaringer. De efterlyser endog et endnu større fokus herpå.

Det anbefales:

- > At fokus på netværksetablering, dialog og sparring mellem deltagere på årsmøder og kurser øges for at sikre udveksling af erfaringer. Derudover bør SBIM/PET gå i dialog med kommunerne og politikredsene om behovet for netværk, der krydser politikredsenes og kommuners grænser, og om hvordan indsatsen i højere grad kan understøtte samarbejdet.

Fokus på kurser og årsmøder

Der er stor tilfredshed med de opkvalificerende kurser og årsmøder, og det anbefales, at disse fortsætter med samme kadence. Evalueringen viser dog et behov for at sikre at undervisning og oplæg ikke gentages for de samme målgrupper ved forskellige lejligheder.

Det anbefales:

- > At tage hensyn til målgruppernes forudsætninger og deltagelse i tidligere kurser eller møder i tilrettelæggelsen af nye uddannelsesaktiviteter og sætte fokus på ny og praksisnær viden.

Fokus på sparring fra PET i forhold til konkrete bekymringer

Indsatsen har bevirket højere grad af klarhed om, hvornår og hvordan PET kan inddrages af de kommunale aktører. De kommunale aktører bruger i højere

¹⁸ Se f.eks. Danish Challenges and Possible Future Efforts in Relation to Online Radicalisation, Ministry of Social Affairs and Integration, June 2013.

grad end tidligere PET som sparringspartner, og der er et konkret samarbejde i forhold til mere alvorlige sager. Der er dog stadig usikkerhed om, hvornår og hvordan PET kan inddrages. Data fra evalueringen tyder på, at PET med fordel kunne inddrages mere i forhold til samtaler med de mest udsatte unge.

Det anbefales:

- › At der gennemføres en ekstra indsats for at informere kommunerne om, hvilke muligheder de har, og hvordan PET's forebyggelsescenters ekspertise kan komme kommunerne yderligere til gode.

Målgrupper og aktører, der kan nå disse målgrupper

Evalueringen viser, at indsatsen har været rettet mod relevante målgrupper med særligt fokus på socialt udsatte børn og unge under 18 år, som kan være i risikozonen for at blive radikaliseret. Data om ekstremisme i Danmark peger dog også på, at unge over 18 år samt tilsyneladende velfungerende unge er vigtige målgrupper. Derfor er der grundlag for at se på, hvordan den forebyggende indsats kan udvikles til at omfatte disse målgrupper. Evalueringen har derfor identificeret en række relevante aktører, som kan inddrages i initiativet.

Samtidig er det vigtigt at holde sig for øje, at evalueringen viser, at langt størstedelen af de lokale aktører finder, at den nuværende indsats ligger på et fornuftigt niveau, og at den ikke bør udvides eller indskrænkes nævneværdigt. Derfor er det vigtigt, at inddragelsen af yderligere aktører sker på en måde, hvor de lokale ressourcepersoner selv er med til at sætte tempo og niveau for arbejdet.

Det anbefales:

- › At en række nye faggrupper inddrages i arbejdet for at forebygge og håndtere radikalisering og ekstremisme. I regi af politikredse og kommuner er det især relevant at inkludere PSP-samarbejdet (politi, skoler, psykiatrien). Andre grupper, der kan inkluderes i forebyggelsesindsatserne er sundhedsmedarbejdere (særligt hjemmebesøgende sundhedspersonale), boligsociale medarbejdere, arbejdsmarked/jobcentre samt diverse civile grupper, herunder præster/kirker, imamer/moskeer, foreninger og idrætsklubber.
- › På det nationale niveau bør det overvejes at styrke indsatsen ved at gå i dialog med eller direkte inddrage nationale institutioner, som er rammesættende i forhold til medarbejderne på SSP området, herunder uddannelsesinstitutioner (læreruddannelse, socialrådgiveruddannelse, psykologuddannelse, politiuddannelse, m.fl.) og faglige organisationer/foreninger (skolelederforeningen, lærerforeningen, politiforbundet, m.fl.).
- › At styrke indsatsen overfor de over 18-årige samt fortsætte de nuværende initiativer med at rådgive kommuner og lokale ressourcepersoner om, hvordan de, indenfor lovens rammer, kan tilrettelægge indsatsen i forhold til denne målgruppe.

- > At der fortsat skal være en afbalanceret tilgang til de tre former for ekstremisme, som indsatsen hidtil har været målrettet mod.

Organisering og koordinering

Indsatsen har været godt organiseret, og der har været en god rollefordeling mellem de involverede parter.

Det anbefales:

- > At den nuværende organisationsmodel fortsættes, hvor SBIM og PET varetager den centrale og rammesættende rolle, faciliterer og vedligeholder netværk, vidensoverlevering, etc. Den lokale udførelse bør fortsat ligge hos kommuner og politikredse, som har myndighedskompetencen og et stærkt lokalt kendskab.
- > I det nationale/strategiske samarbejde vil det således fortsat være SBIM's og PET's ansvar at inddrage og ansvarliggøre organisationer/aktører/myndigheder og sikre en samlet koordinering og politikudvikling samt at understøtte etableringen af netværk og samarbejde på tværs af politikredse og kommuner, hvor det er nødvendigt.

4 PET's Dialogforum

Dialogforum mod militant ekstremisme (Dialogforum) afløste Forum for Etniske Minoriteter og Imamforum i 2004 og ledes af PET. Formålet med Dialogforum er i) at styrke vidensgrundlaget for PET's forebyggende indsats; ii) at modvirke mistillid mellem lokalmiljøer og PET; og iii) at fremme den opfattelse blandt dialogpartnerne at imødegåelse af voldelig radikaliserings er en fælles interesse og et fælles ansvar. PET ønsker gennem dialogforum at føre en "uenig dialog", bl.a. gennem dialog med personer, som repræsenterer kontroversielle holdninger i det religiøse landskab.¹⁹

Målgruppen for deltagelse er repræsentanter for moderate muslimske lokalmiljøer og personer, som har indgående kendskab til muslimske miljøer. Siden 2012 har PET endvidere arbejdet for at inkludere ressourcepersoner med kendskab til andre former for ekstremisme. Dialogforum er opdelt i to fora: et Øst (Sjælland) og et Vest (Jylland og Fyn), som har henholdsvis 34 og 30 deltagere. De to fora mødes to gange årligt i henholdsvis Vejle og København.

80% af deltagerne i Dialogforum er indvandrere eller efterkommere af indvandrere, og 20% repræsenterer danske institutioner eller enkeltpersoner. Halvdelen stammer fra Mellemøsten og resten strammer fra Afrikas Horn, Tyrkiet, Magreb-landene og Bosnien. Fire af medlemmerne (en i øst og tre i vest) er udvalgt på grund af deres praktiske kendskab til højre- og venstre-ekstremisme.

Der er overvægt af mandlige deltagere (69%). Næsten alle udfører frivilligt socialt arbejde sideløbende med deres professionelle liv, er religiøse lærere eller bidrager til offentlige debatter og dialog om emner, som er relevante i relation til forebyggelsesarbejdet. Se bilag E for deltagersammensætning.

Det er op til de enkelte, om de vil være åbne om deres deltagelse. Møderne følger "Chatham House Rules", dvs. at deltagerne ikke må citere offentligt fra møderne, men at de gerne må anvende den erhvervede viden fra møderne i andre sammenhænge.

¹⁹ Notat fra PET, 14.03.2008.

Deltagerne får ikke honorar for at medvirke, men får godtgjort transportomkostninger.

Møderne er som hovedregel tematiske. Temaer, der har været drøftet, er:

- > Forebyggelse af voldelig ekstremisme.
- > Forebyggelse af, at unge indleder en kriminel løbebane.
- > Metoder for rekruttering til ekstremistiske miljøer; prægning af unges identitet i ekstreme miljøer.²⁰
- > Trussels- og trivselsproblemer.
- > Kriserne i Afghanistan, Irak, Somalia, Syrien, etc.
- > Unge overvejelser om at drage i hellig krig, bl.a. i Somalia og Syrien.
- > Online radikalisering og den øgede brug af sociale medier i rekrutteringen af unge til deltagelse i krige i Mellemøsten og på Afrikas Horn.
- > Skellet mellem frihedskamp og terrorhandling.
- > Hadforbrydelser.
- > Exit fra ekstremistiske miljøer.

Endvidere har PET gennemført to krise- og kommunikationsøvelser med medlemmerne i henholdsvis 2010 og i maj 2013. PET ønsker at gennemføre disse øvelser hvert tredje år.

Initiativet bygger på erfaringer fra Holland, Storbritannien og Canada. Det er iværksat i overensstemmelse med Justitsministeriets cirkulære om "Samarbejde mellem Politi og Muslimske Lokalmiljøer" og er omtalt i betænkning om PET's virke.²¹ Dialogforum er en del af aktiviteterne i PET's forebyggelsescenter, som tæller 10 ansatte. Det er centerets opgave at være til stede i områder, hvor der er risiko for kriminalitetsudvikling og gennem forebyggende arbejde medvirke til at mindske vækstgrundlaget for militant ekstremisme.

²⁰ Bl.a. har en forsker fra Syddansk Universitet holdt oplæg om sit feltarbejde, der omhandlede exit fra Hizb-ut-Tahrir i England.

²¹ Justitsministeriets Cirkulære af 7.10.2007. Betænkning nr. 1529 om PET og FE, kap.7.6.2. Heraf fremgår det, at forebyggelse gennem etablering af dialog og kontaktfora er en væsentlig opgave for PET. www.retsinformation.dk.

4.1 Relevans

De fleste interviewpersoner finder, at repræsentation og størrelse af Dialogforum samlet set er god, og at det er en styrke, at der er bred deltagelse, herunder at imamer deltager.²² De finder, at Dialogforum udfylder en relevant rolle, og at det har været udbytterigt og inspirerende at deltage. Der er stor tilfredshed med valg af temaer, ligesom de fleste nævner, at det har været udbytterigt at deltage i en øvelse i krisehåndtering. Det har hjulpet deltagerne til at forstå, hvordan de kan agere hensigtsmæssigt, når en krise opstår.

Flere deltagere fremhævede, at konceptet for Dialogforum med fordel kan duplikeres i lokale kontekster, hvor der er særlige udfordringer på tværs af kommuner og politikredse.

Samtidigt fandt flere, at der er mulighed for forbedringer. De ser en stigende tendens til ekstremisme blandt marginaliserede unge, som samler sig omkring lokale moskeer. Flere grupper af disse unge er draget i krig i Mellemøsten (aktuelt Syrien) eller på Afrikas Horn (Somalia). De nævner særligt somaliere, som de betegner som den mest udsatte gruppe, irakiske shia-muslimer og unge med interesse i Syrien. De er bekymrede for, om initiativet rækker ud til disse unge, som lever på samfundets kant, eller til imamer, forældregrupper eller frivillige organisationer, som har kontakt til disse unge.

De efterlyser endvidere, at PET i højere grad er til stede i lokalmiljøerne med henblik på at tale med de mest udsatte unge samt tage kontakt til aktører, som har tæt kontakt til disse grupper. De mener også, at repræsentanter med kontakt til disse grupper bør repræsenteres i Dialogforum.

Flere deltagere argumenterede for, at PET målretter dialogindsatsen overfor andre "ismer", dvs. yderligtgående på højre- og venstrefløj. Nogle mente, at disse "ismer" bør inddrages i det nuværende forums mandat; mens andre mente, at der bør oprettes parallelle fora, som har fokus på højre- og venstreekstremisme.

4.2 Resultater og virkninger

Samtlige deltagere i Dialogforum er enige om, at den "uenige" dialog har medvirket til, at de har fået forståelse for PET's motiver for at handle, som de gør, samt viden om, hvorfor forebyggelsesarbejdet er vigtigt. Deltagere med baggrund fra Mellemøsten beskriver, at denne forståelse er central, da de kommer fra en del af verden, hvor der er udbredt skepsis overfor politi og efterretningstjenester, og hvor "uenig" dialog ikke er mulig.

²² En imam, som har valgt at være åben om sin deltagelse, mener, at deltagelsen har mistænkeliggjort ham og været en trussel mod hans integritet. Han valgte derfor at tage dette op i fredagsbønnen.

Interviewpersonerne fremhæver særligt, at Dialogforum efter deres opfattelse har medvirket til:

- > At PET har fået adgang til viden om muslimske nærmiljøer gennem løbende dialog om Danmarks sikkerhed samt temaer, der er relevante for forebyggelsesarbejdet.
- > At skabe tillid mellem PET og muslimske indvandrergrupper, bl.a. ved sammen at deltage i fælles debatarrangementer og møder mellem PET og indvandrerepræsentanter samt ved at bibringe PET kulturforståelse og respekt for religiøs praksis.²³
- > Udvikling af fælles forståelse af og redskaber til kommunikation med unge med henblik på at påvirke unge, så de går bort fra tanken om brug af vold og støtte til terrororganisationer.
- > At forebygge konflikter i og traumatisering af nærmiljøer ved, at PET trækker på et netværk af resourcepersoner, når der opstår kriser eller akutte situationer.²⁴
- > Varsling af PET, hvis der er dårlig stemning i et nærmiljø, problemstillinger eller mistænkelige handlinger, som PET bør følge op på.
- > At deltagere har fået et forum, hvor de kan drøfte udfordringer og løsninger, som betyder, at de troværdigt kan melde tilbage til deres bagland om forebyggelsesinitiativer. Det har for nogle deltagere betydet, at de har ændret deres budskab som følge af øget viden og kontakt med PET.
- > At skabe netværk blandt deltagere i Dialogforum, som anvender den viden, de har erhvervet gennem diskussioner, til rådgivning af unge, forældre, offentlige institutioner, m.fl. som input i offentlige debatter og møder, dialog gennem twitter og facebook, deltagelse i integrationsråd og kommunalt arbejde, mv.

Deltagerne er delte omkring, hvorvidt de mener, at det er en god strategi, at det er op til de enkelte medlemmer af Dialogforum, om de vil være åbne om

²³ Deltagerne nævner, at det er vigtigt at kunne sige, at en troværdig person har sikret et område i forbindelse med ransagninger og anholdelser; og at det har været vigtigt at bibringe PET forståelse for, at der skal være respekt for muslimske helligdage, at koraner ikke smides på gulvet, etc.

²⁴ Bl.a. mener flere, at input fra Dialogforum har medvirket til, at uro i Vollsmose ikke er eskaleret yderligere. Andre eksempler, der nævnes, er tegningskrisen, hvor det så ud til, at der var risiko for koranafbrændinger; forestående anholdelser eller ransagninger i et lokalområde; eller når PET sender en pressemeddelelse ud, som kan være kontroversiel i muslimske nærmiljøer. Det skete for nylig, da PET sendte en pressemeddelelse ud vedrørende unge, som planlægger at rejse til Syrien og deltage i krigshandlinger.

deres deltagelse. De, som vælger ikke at være offentlige om deres deltagelse, er bange for at blive mistænkeliggjort i deres bagland, mens de, der er for åbenhed mener, at Dialogforum netop bliver mistænkeliggjort ved at være lukket omkring deres deltagelse samt hvilke debatter, der finder sted.

Der er blandt nogle deltagere den opfattelse, at den øvrige del af PET i ringe grad følger op på diskussioner og den viden, som er bibragt Dialogforum.

4.3 Organisering og bæredygtighed

I forhold til mødeform og kadence, finder flere, at dialogen og arbejdsformen er blevet styrket med årene og at aktiv og gensidig lytning har skabt tryghed, læring og indsigt. Samtidig mener flere, at det er en udfordring at bevare og forny dynamikken, og at lange tematiske oplæg gør deltagerne passive. Flere nævner, at deltagere kommer for sent til møderne.

Initiativet er bæredygtigt, fordi det er centralt organiseret. Det vil ikke kunne videreføres uden central ledelse og organisering.

4.4 Konklusioner og anbefalinger

4.4.1 Konklusioner

Dialogforum har medvirket til at styrke vidensgrundlaget for PET's forebyggende indsats mod voldelig ekstremisme. Dermed opfylder det formålet med at føre "uenig" dialog og fremmer medlemmernes opfattelse af, at imødegåelse af voldelig radikalisering er et fælles ansvar. Der er en god dialog på møderne. Dog mener nogle af deltagerne, at PET ikke altid følger op på anbefalinger fra møderne.

Dialogforum spiller en vigtig rolle ved at medvirke til at forebygge mistillid mellem muslimske lokalmiljøer og PET, bl.a. gennem fælles deltagelse i lokale møder, konfliktløsning, forebyggende indsatser og rettidig varsling, f.eks. under tegningskrisen, og når større politiaktioner forestår. Dialogforum har medvirket til at bygge netværk mellem deltagerne, som anvender den erhvervede viden i deres daglige virke.

Efter flere medlemmer af Dialogforums opfattelse rækker forebyggelsesarbejdet ikke systematisk ud til de mest udsatte unge fra indvandremiljøer. Medlemmer af Dialogforum, som arbejder i lokalmiljøerne, efterlyser i den forbindelse, at PET i højere grad er til stede i lokalmiljøerne med henblik på at føre dialog med de allermest udsatte indvandregrupper.

Selvom Dialogforum fra 2012 har inkluderet enkelte ressourcepersoner med kendskab til militant højre- og venstreekstremisme, er denne vinkel ikke klart reflekteret i debatter i Dialogforum. Denne vinkel bør efter de fleste interviewpersoners opfattelse styrkes i dialogen med PET og i initiativet generelt.

Dialogerne vedrører ikke enkeltpersoner. På den ene side kan større åbenhed om, hvem PET indgår i dialog med og hvilke temaer, der er til diskussion, styrke initiativets troværdighed. På den anden side oplyser PET, at der er medlemmer af Dialogforum, der stiller det som betingelse for deltagelse, at de er anonyme.

4.4.2 anbefalinger

- > Konceptet for Dialogforum bør fastholdes og styrkes.
- > Det kunne overvejes, om dialog om militant højre- og venstreekstremisme i højere grad bør inddrages i debatterne i Dialogforum.
- > Dialogforum bør i højere grad omfatte repræsentanter, der har kontakt til de allermest udsatte unge fra indvandremiljøer.
- > Det bør overvejes, om der skal etableres lokale dialogfora i udsatte områder på tværs af kommuner og politikredse.
- > Det kan indebære en reorganisering af Dialogforum, oprettelse af flere dialogfora samt udskiftning af nogle af medlemmerne.
- > PET bør tydeliggøre opfølgning fra diskussioner og anbefalinger fra Dialogforum, så det er klart, hvilket bidrag deltagerne har ydet og hvilke skridt til handlinger, PET har taget.
- > PET bør overveje hvordan, der kan skabes større åbenhed om Dialogforums virke, herunder hvilke temaer, der er til diskussion, uden at kompromittere deltagerne i forum.

5 Indsatsen i Kriminalforsorgen

Terrorangrebet i New York 2001 satte fokus på fængsler som mulige centre for ekstremistiske miljøer. Flere af de implicerede terrorismistænkte og dømte i forbindelse med terrorangrebet påbegyndte deres radikaliseringsproces i forbindelse med fængselsophold.

I Danmark har PET og Kriminalforsorgen haft dette tema på dagsordenen i en årrække. På PET's hjemmeside nævnes således, at "fængsler og arresthuse er steder, hvor indsatte kan blive radikaliseret eller forsøgt rekrutteret til militante ekstremistiske miljøer". Fokus på forebyggelse har ført til opkvalificering af udvalgte ansatte i Kriminalforsorgen, dog indledningsvist kun med fokus på islamisk ekstremisme (2003). Senere er dette fokus udvidet til også at omfatte højre- og venstreekstremisme.

Som en del af regeringens handlingsplan "En Fælles og Tryk Fremtid" udviklede og gennemførte sikkerhedsenheden i Kriminalforsorgen i samarbejde med PET og andre relevante interessenter, f.eks. imamer og religiøse forkyndere, et to dages kursus for instruktører om "Forebyggelse af radikalisering og voldelig ekstremisme". Kurset havde fokus på såvel venstre som højre radikalisering samt islamisk radikalisering.

Ideen med at uddanne instruktører er, at de tager deres ny erhvervede viden med sig tilbage til deres tjenestesteder og præsenterer det for deres kollegaer på et eller flere personalemøder afhængig af tjenestestedets størrelse. Derved sikres det, at der spredes ny viden og opmærksomhed om emnet på samtlige af Kriminalforsorgens ca. 80 tjenestesteder (fængsler, arresthuse, pensioner, uddannelsescentre, Kriminalforsorgen i Frihed (KIF) enheder, mv.). Målgruppen har ikke været begrænset af fagområder, men har været åben for alle (f.eks. fængselsbetjente, ledere, socialrådgivere, mv.). Det afgørende har været interesse og evne til formidling.

Kurset blev gennemført for to hold henholdsvis forår og efterår 2012. Der blev i alt uddannet ca. 90 instruktører, dvs. 1-2 personer fra hvert tjenestested. Kurset foregik på Kriminalforsorgens Uddannelsescenter i Lunde. Kursusmaterialet bestod i en særlig udviklet PowerPoint præsentation, som blev udleveret i to udgaver; en til selve kurset og en til at tage med hjem og præsentere for kol-

legaerne. Derudover anvendte underviserne fra Kriminalforsorgens Uddannelsescentre og PET deres eget materiale.

Nedenfor vurderer vi kursets relevans, resultater og virkninger, organisering og bæredygtighed baseret på interview med udvalgte instruktører, som er repræsentative for bredden i deltagerkredsen.

5.1 Relevans

Samlet set blev kursets relevans vurderet som høj. For alle interviewpersoner opfyldte kurset et behov for en samlet og koordineret præsentation af problemstillingen vedrørende voldelig ekstremisme.

Flere af interviewpersonerne vurderede kurset som relevant i forhold til bandedrelaterede problemstillinger. Her er der tale om tydelige paralleller til radikaliseringsprocessen, særligt i forhold til fængslerne som rekrutteringsplatform for nye bandemedlemmer. Helt aktuelt refererede flere af interviewpersonerne til nyhedsartikler, som beskriver bandemedlemmers deltagelse i borgerkrigen i Syrien. Flere nævnte også, at banderne bruger religion til at skabe sammenhold. Fokus er dog ikke på selve indholdet i religionen, men den samlede kraft, som fokus på religion afstedkommer.

Kurset blev gennemført for en bred kreds af Kriminalforsorgens personale (ledere, fængselsbetjente, socialrådgivere, undervisere, mv.), hvilket betød, at der var stor forskel på deltageres uddannelsesmæssige forudsætninger og erfaringer. Mens nogle af deltagerne fokuserede mest på de rent sikkerhedsmæssige aspekter, var der andre, som også fokuserede på de etiske problemstillinger, ytringsfrihed, religionsfrihed og retssikkerheden for de indsatte. Ifølge Kriminalforsorgen var denne forskellighed helt bevidst, idet formålet med den brede målgruppe var at præsentere forskelligheden i Kriminalforsorgen og derved udnytte muligheden for diskussioner på tværs af faggrupperne. Denne målsætning blev dog ikke eksplicit præsenteret for deltagerne som et mål med kurset.

Flere af de interviewede deltagere stillede spørgsmålstegn ved, hvorvidt kurset gav tilstrækkelig solid baggrund for at kunne videreformidle problemstillingerne og derved undgå at løbe risikoen for ukritisk videreformidling, når materialet skulle præsenteres på tjenestestederne. Fælles for interviewpersonerne er, at de efter kurset har været flittige til at sætte sig mere ind i problemstillingerne gennem selvstudier på internettet, diverse publikationer og fagbøger. De oplevede således kurset mere som information end som et egentligt kursus, som førte til en reel opkvalificering af deres kompetencer.

En observation er, at de anbefalede metoder til at blive opmærksomme på faresignaler er relevante for fængselsbetjente, som har daglig kontakt med de indsatte, men mindre nyttige for KIF medarbejdere, der typisk kun møder deres klienter en gang om måneden.

Interviewpersonernes vurdering af undervisere og præsentationer var klart i PET's underviseres favør. De blev rost for deres stærke faglige kompetencer og grundige forberedelse og var klart det mest interessante indslag på kurset. Heroverfor blev underviserne fra Kriminalforsorgens Uddannelsescenter bedømt som mindre kvalificeret og deres oplæg mindre interessante.

Samlet set var kurset relevant for deltagerne, men flere af dem efterlyste mere fokus på den praktiske eksekvering dvs. anvisninger til, hvad der kan gøres, eksempelvis når de indsatte bliver (prøve)løsladt og hvem, som har ansvaret for det videre forløb i relation til forebyggelsesindsatsen.

5.2 Resultater og virkninger

Kurset har klart bidraget til at øge deltageres viden om radikalisering og ekstremisme, herunder hvordan de to begreber hænger sammen. Deltagerne er blevet opmærksomme på de signaler, som kan være tegn på, at der er en radikaliseringsproces i gang. Det handler eksempelvis om ændringer i familieforhold, symboler, bøn, social adfærd, mv. Deltagerne er også blevet opmærksomme på, at der ligger meget nyttigt materiale på f.eks. Københavns Kommunes og Social-, Børne- og Integrationsministeriets hjemmeside om radikalisering.

De interviewede har således fået ekstra opmærksomhed på denne problematik, f.eks. når der ankommer en ny indsat til et fængsel eller en ny klient i KIF.

Flere af interviewpersonerne understregede vigtigheden af, at der skabes mest effekt af indsatsen i Kriminalforsorgen, når denne integreres med de øvrige indsatser, f.eks. KSP-samarbejdet (kriminalforsorgen, sociale myndigheder, politi).

Et par af de interviewede instruktører nævnte, at kurset sandsynligvis ikke fører til nogen videre effekt. Det blev begrundet med, opfølgningen ikke er tænkt ind i kursuskonceptet, herunder obligatorisk tilbagemelding til sikkerhedsenheden, når materialet er blevet præsenteret for kollegaer på tjenestestederne.

Interviewdeltagerne nævnte også, at udvælgelsen af instruktører burde have været mere fokuseret på de enkelte personalegruppers behov for viden. Ligeledes kunne effekten være blevet større, hvis der var blevet fokuseret mere på de forskellige forudsætninger blandt deltagerne. Endelig kunne de udleverede materialer have været mere dybdegående og omfattende.

For KIF medarbejderne står det klart, at retssikkerhedsproblematikken skal tages med i overvejelserne, før Sikkerhedsenheden kontaktes om en eventuel bekymrende adfærd hos en indsat eller en KIF klient.

5.3 Organisering og bæredygtighed

Kurset blev samlet set vurderet som veltilrettelagt.

Deltagerne havde forskellige læringsforudsætninger. Eksempelvis er der forskel på at være leder og medarbejder, når det drejer sig om at stille sig op og præsentere materialet for en gruppe kollegaer. Jo mere uvant man er med den situation, jo mere forberedelse kræver det. I kraft af den brede målgruppe var det svært at tilgodese hver enkelt gruppes behov for viden og læring, hvilket medførte, at kurset ikke gik i dybden.

For at få det bedst mulige udbytte af kurset, krævede det, at deltagerne læste sig yderligere ind på problemstillingen ved at bruge egen tid på internetsøgninger mv. Dette indgik ikke i kursuskonceptet. Desuden fandt de fleste af interviewpersonerne, at kursuskonceptet burde være mere fokuseret på forebyggelse, dvs. hvordan man undgår, at de indsatte bliver udsat for radikalisering. Det skal dog nævnes, at PET leverede et par gode praktiske eksempler, som fokuserede på forebyggelse.

Flere af deltagerne mente, at PowerPoint materialet var utilstrækkeligt og kun gav en overfladisk tilgang til emnet. Derved blev instruktørerne ikke klædt godt nok på, bl.a. i forhold til teoretiske spørgsmål. PowerPoint materialet var desuden en smule forvirret opbygget og ikke så velegnet til undervisning. Det var dog udmærket til inspiration.

Kursusdeltagerne oplevede ikke, at der var krav om en tilbagemelding på, hvordan det var gået med videreformidlingen af deres nyerhvervede viden på deres tjenestesteder. De efterfølgende præsentationer på personalemøder har været af varierende længde, dvs. fra 0,5 til 2 timer. Der var ikke specifikke instruktioner i vejledningen om omfanget af præsentationen. Der har ikke efterfølgende været kontakt mellem instruktørerne fra de forskellige tjenestesteder.

De interviewede instruktører har alle oplevet, at der har været ledelsesmæssig opbakning til deres aktiviteter og tidsforbrug i forbindelse med præsentationerne.

Bæredygtighed

Kurset har været planlagt og gennemført som en engangsaktivitet uden opfølgende aktiviteter. Videreformidlingen af instruktørernes viden har været fuldt ud integreret i hverdagen på tjenestestederne, idet denne har skullet foregå på i forvejen planlagte personalemøder. Der har således ikke været afsat særlige ressourcer til gennemførelse af videreformidlingen på tjenestestederne.

Kurset har indtil videre ikke været udbudt af Kriminalforsorgens Uddannelsescenter. Hovedparten af de interviewede fandt således, at der var for lidt fokus på opfølgning og fremadrettet handling. De oplevede, at "systemet" er god til at søsætte nye tiltag, men at der sjældent bliver fulgt systematisk op. Nogle initiativer drives således af en politisk målsætning og ofte indenfor eksisterende snævre finansielle rammer.

Forebyggelse af voldelig ekstremisme er i dag blevet en integreret del af Fængselsbetjentuddannelsen. Gennem et todages modul introduceres kommende fængselsbetjente til de forskellige aspekter af radikalisering og ekstremisme. Dermed sikres det, at forebyggelse af ekstremisme og radikalisering

efterhånden bliver et integreret perspektiv i takt med, at nyuddannede fængselsbetjente ansættes på tjenestestederne.

5.4 Konklusioner og anbefalinger

5.4.1 Konklusioner

Kriminalforsorgen har med dette kursus introduceret dagsordenen om radikalisering og voldelig ekstremisme for ca. 90 instruktører på tværs af ca. 80 tjenestesteder. Ifølge interviewpersonerne er kurset i det store hele blevet vel modtaget af målgruppen, som fandt, at det var en relevant problemstilling at have særlig opmærksomhed på. Indsatsen i Kriminalforsorgen foregår bevidst på et niveau, så problemerne ikke tales op.

Kursets målgruppe var bred, hvilket både har fordele og ulemper. Fordelene består i, at der skabes fælles fodslag og gensidig inspiration på tværs af faggrupperne, hvilket i sig selv er en målsætning i Kriminalforsorgen. Ulempen er, at det læringsmæssigt er vanskeligt at tilgodese alle behov, når forudsætningerne er så forskellige.

Samlet set har kurset klart bidraget til at øge interviewpersonernes viden om voldelig ekstremisme. Kursusmaterialet burde dog have været mere omfattende, idet alle interviewpersoner har måttet søge efter yderligere materiale, inden de kunne præsentere emnet på personalemøderne med kollegaerne.

Flere interviewpersoner efterlyste en opfølgning på kurset med henblik på at fastholde opmærksomheden og yderligere kvalificering af relevante personalegrupper.

5.4.2 Anbefalinger

- › Kursusmaterialet bør fremadrettet fokusere mere på forebyggelse i fængsler og på den praktiske tilrettelæggelse i og uden for fængslerne (Kriminalforsorgen i Frihed/KIF).
- › Udvalgelse af instruktører bør fremover i højere grad ske efter kvalifikationer og evner til at videreformidle materialet. Ligeledes bør der afsættes tid til forberedelse og systematisk tilbagemelding til ledelsen.
- › Kurset bør tilbydes som en efteruddannelsesmulighed under Kriminalforsorgens Uddannelsescenter.

Bilag A Metodebeskrivelse

Den anvendte evalueringsmetode benytter såvel kvalitative som kvantitative elementer, som gensidigt understøtter hinanden. Evalueringen bygger på 50 interviews med ressourcepersoner, der har deltaget i de tre udvalgte initiativer, og omfatter eksperter, forskere og praktikere, som arbejder indenfor undersøgelsesfeltet, samt med ressourcepersoner fra det svenske justitsministerium. Desuden er der for initiativet om opkvalificering af lokale aktører gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt 150 ressourcepersoner. Undersøgelsen opnåede en svarprocent på 56%.

Tilgang til undersøgelsen

Evalueringen baserer sig på OECD/DAC's evalueringskriterier,²⁵ med fokus på:

- > Relevans ift. udfordringer, målgrupper og interessenter.
- > Resultater og effekt på kort og mellemlang sigt.
- > Effektivitet, herunder proces, barrierer og fordrende omstændigheder.
- > Bæredygtighed, særligt i forhold til organisatorisk forankring og langsigtet indsats.

Udgangspunktet i evalueringskriterierne danner afsæt for vores vurdering af den hidtidige indsats og de fremtidige behov for forebyggelsesinitiativer vedrørende ekstremisme og radikalisering. I rapporten kan evalueringskriterierne genfindes under overskrifterne "Relevans", "Resultater og virkning" og "Bæredygtighed og organisering".

De fire evalueringskriterier er hver i sær operationaliseret i en række spørgsmål, som vi har stillet til vores interviewpersoner. For en oversigt over spørgeskema og interviewguide, se bilag B og C.

Dybdegående interviewundersøgelse

Der er i alt gennemført 50 interviews fordelt på de tre initiativer, som vist i tabellen herunder.

Indsatsområde	Initiativ	Antal interview
1	Rådgivning og opkvalificering af lokale aktører	28

²⁵

<http://www.oecd.org/dac/evaluationofdevelopmentprogrammes/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>

2	Indsatsen målrettet fængslerne	8
3	Dialogforum	11
4	Øvrige: Institutioner, forskere og konsulenter med særlig viden om ekstremisme	4
I alt		51

Interviewene er gennemført med de målgrupper, som indledningsvist blev af-talt med SBIM, PET og Kriminalforsorgen.

Interviewene med lokale aktører (indsatsområde 1) dækker:

- > 8 politikredse dækket (Midt- og Vestjylland, Østjylland, Sydøstjylland, Fyn, Midt- og Vestsjælland, Nordsjælland, Københavns Vestegn, København)
- > 13 kommuner (Aarhus, Odense, København, Skive, Holstebro, Silkeborg, Skanderborg, Fredericia, Ishøj, Høje Taastrup, Brøndby, Helsingør, Ringsted)
- > Tovholdere fra politiet (3), andre relateret til politi (5), SSP-ledere (5), SSP koordinatore (9) og andre fra statslige og kommunale organisationer (6)

Interviewene om indsatsen i fængslerne (indsatsområde 2) dækker:

- > Sikkerhedsafdelingen i Kriminalforsorgen
- > 1 Arresthus, 2 statsfængsler, 2 Kriminalforsorgen i Frihed (KIF) afdelinger og Kriminalforsorgens Uddannelsescenter

Desuden er 11 medlemmer af Dialogforum blevet interviewet.

I tillæg har vi interviewet udvalgte ressourcepersoner, eksperter og forskere, som besidder en særlig viden om ekstremisme og radikalisering.

I projektoplægget for evalueringen blev der refereret til muligheden for at inddrage frontpersonale og eventuelt risikomålgruppen (målgruppen for indsatsen) i interviewundersøgelsen. Under evalueringen blev det dog klart, at disse målgrupper ikke ville kunne vurdere indsatsen som sådan og dermed bidrage til evalueringen. Det gælder ligeledes interviews med mentorer og mentees, som, efter aftale, er blevet taget ud af interviewgruppen.

På baggrund af de udvalgte interviewpersoner, undersøgelsens forløb og besvarelserne, der er indsamlet, er det vores vurdering, at der er etableret et solidt grundlag for evalueringens konklusioner og anbefalinger.

Bilag B Spørgeskemaundersøgelse

Der blev gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt SSP-tovholdere og ressourcepersoner. Undersøgelsen har været et godt supplement til de kvalitative interview, idet den gav os mulighed for at undersøge de indledende konklusioner blandt nøglepersoner i SSP samarbejdet.

Det følgende afsnit beskriver processen bag dataindsamlingen. Overordnet set har undersøgelsen haft en høj svarprocent.

Dataindsamlingsprocessen

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført som en online undersøgelse, hvor deltagerne fik tilsendt en invitationsmail med et link til et online spørgeskema. Ved at aktivere linket kunne deltageren besvare spørgeskemaet via sin webbrowser, og indtastningen ligger herefter umiddelbart tilgængelig på COWI's dataserver.

Processen var tilrettelagt som følger:

- › Alle SSP-tovholdere blev bedt om at sende kontaktoplysninger om deres SSP ressourcepersoner til COWI. Der blev i alt indsamlet 163 kontaktpersoner, inkl. tovholderne.
- › Alle modtog en invitationsmail til undersøgelsen d.22 marts.
- › 13 e-mail kontakter blev afvist som ikke eksisterende.
- › Efter ca. 5 arbejdsdage var der indsamlet 43 besvarelser. Der blev herefter udsendt en påmindelse til 107 kontaktpersoner.
- › Undersøgelsen blev lukket tirsdag d. 9. april, hvor der var indsamlet 85 besvarelser og 4 delvist udfyldte.

Samlet set er processen forløbet tilfredsstillende. Med udgangspunkt i 150 personer giver det en svarprocent på 56%, hvilket er højt i undersøgelser af denne type.

Dertil kommer at ikke alle tovholdere nåede at vende tilbage med fyldestgørende kontaktoplysninger. Det skyldes, at de forskellige politikredse har forskellige former for organisering, hvilket skabte uklarhed over den præcise målgruppe. Derudover havde en del tovholdere problemer med at deltage i undersøgelsen, da politiets it-systemer visse steder er sat op, så det blokerer adgangen til sider, som anvender cookies (som er tilfældet med online spørgeskemaundersøgelser).

›

Spørgsmål stillet online

Billedet herunder viser et eksempel på et spørgsmål stillet online:

Analyzer Survey Solution - Windows Internet Explorer
https://survey.analyzer.com/preview?mode=db&sessionid=a3bfff8bc-5c24-46d1-9d2b-182a89f40211&langident=da

PC version Mobil version **Se spørgsmål**

Hvordan bedømmer du kvaliteten af følgende dele af det intensive opkvalificeringskursus (over 2 dage)

	Meget høj kvalitet	Høj kvalitet	Moderat kvalitet	Lav kvalitet	Meget lav kvalitet	Ved ikke
Den praktiske afvikling af kurset (faciliteter, forplejning, information m.v.) i høj grad	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Sammenhængen mellem de forskellige delelementer (oplæg, workshop, cases m.v.)	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Undervisernes kompetencer	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Indholdet af undervisningen (råd, anbefalinger, metoder og værktøjer)	☐	☐	☒	☐	☐	☐

< Forrige Spørgsmål 8 af 26 Næste >

Hele spørgeskemaet er vist i det følgende

Evaluering af indsatsen for at forebygge ekstremisme

Velkommen til undersøgelsen

I det følgende spørgeskema skal du besvare spørgsmål, som direkte vil bidrage til evalueringen af indsatsen for at forebygge radikalisering og ekstremisme.

I forbindelse med denne spørgeskemaundersøgelse skal du vurdere det eller de områder, du har kendskab til. Hvis der er spørgsmål, som ikke er relevante, skal du blot angive dette.

Du kan på de næste sider udfylde spørgeskemaet, og dine besvarelser vil blive sendt direkte til COWI. Alle besvarelser er anonyme.

Har du spørgsmål, er velkommen til at ringe til Rolf Kromand på 5640 1683

På forhånd tak for din hjælp.

Vi vil bede dig om at svare på spørgsmålene senest en uge fra nu. Har du ikke svaret inden denne dato, vil du modtage en påmindelse.

For at begynde besvarelsen af spørgsmålene, tryk "Næste" herunder.

Hvilken af følgende politikredse arbejder du indenfor?

(Angiv kun ét svar)

- Bornholms Politi
- Fyns Politi
- Københavns Politi
- Københavns Vestegns Politi
- Midt- og Vestjyllands Politi
- Midt- og Vestsjællands Politi
- Nordjyllands Politi
- Nordsjællands Politi
- Syd- og Sønderjyllands Politi
- Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi
- Sydøstjyllands Politi
- Østjyllands Politi

Andet (angiv venligst)

Hvilken af følgende organisationer passer bedst til den organisation du repræsenterer/kommer fra.

(Angiv kun ét svar)

- Kommune (herunder administrative enheder under en kommune, f.eks. Centre, sekretariater, forvaltning mv.)

- Politi (Herunder administrative enheder knyttet til politiet, f.eks. sekretariater, kriminalpræventive sektioner, lokalpoliti)
- Skoleområdet (Herunder grundskole, ungdomsuddannelse, ungdomsskole, ungdomscentre, klubber, skolepsykolog)

Andet (angiv venligst)

Hvilke målgrupper er dit arbejde rettet imod? (Angiv gerne flere svar)

(Angiv gerne flere svar)

- Børn og unge under 18
- Unge over 18

Andet (Angiv venligst)

I hvor høj grad mener du, at der er udfordringer med radikalisering og ekstremisme i dit geografiske område?

(Angiv kun ét svar)

I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	I meget lav grad	Slet ikke	Ikke relevant at for mig/ved ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(oplæg, workshop, cases m.v.) I lav grad

Undervisernes kompetencer

Indholdet af undervisningen (råd, anbefalinger, metoder og værktøjer)

Hvordan vurderer du anvendeligheden af det intensive opkvalificeringskursus i din dagligdag i forhold til de udfordringer, I oplever med radikalisering og ekstremisme? (at indsatserne modsvarer udfordringerne)

(Angiv kun ét svar)

Meget anvendelige	Anvendelige	I nogen grad anvendelige	Kun lidt anvendelige	Slet ikke anvendelige
☐	☐	☐	☐	☐

Har du kommentarer til hvordan man kunne forbedre det intensive opkvalificeringskursus?

-

-

-

Hvordan bedømmer du kvaliteten af følgende dele af det lokale opmærksomhedsoplæg?

(Angiv kun et svar pr. spørgsmål)

Meget høj kvalitet	Høj kvalitet	Moderat kvalitet	Lav kvalitet	Meget lav kvalitet	Ved ikke
--------------------	--------------	------------------	--------------	--------------------	----------

Den praktiske afvikling af oplægget (faciliter, forplejning, information

m.v.) Sammenhængen mellem de forskellige delelementer (oplæg, casearbejde m.v.)

Oplægsholdernes kompetencer

Indholdet af undervisningen (råd, anbefalinger, metoder og værktøjer)

☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Hvordan vurderer du anvendeligheden af lokale opmærksomhedsoplæg i din dagligdag i forhold til de udfordringer, I oplever med radikalisering og ekstremisme?
 (Angiv kun ét svar)

Meget anvendelige	Anvendelige	I nogen grad anvendelige	Kun lidt anvendelige	Slet ikke anvendelige
☐	☐	☐	☐	☐

Har du kommentarer til hvordan man kunne forbedre de lokale opmærksomhedsoplæg?

—

—

Hvordan bedømmer du kvaliteten af følgende dele af det nationale årsmøde om radikalisering?

(Angiv kun et svar pr. spørgsmål)

	Meget høj kvalitet	Høj kvalitet	Moderat kvalitet	Lav kvalitet	Meget lav kvalitet	Ved ikke
Den praktiske afvikling af årsmødet (faciliteter, forplejning, information m.v.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sammenhængen mellem de forskellige delelementer (oplæg, casearbejde m.v.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De forskellige oplæg (om formiddagen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De tre casepræsentationer (om eftermiddagen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvordan vurderer du anvendeligheden af det nationale årsmøde om radikalisering i forhold til de udfordringer, I oplever med radikalisering og ekstremisme?

(Angiv kun ét svar)

Meget anvendelige	Anvendelige	I nogen grad anvendelige	Kun lidt anvendelige	Slet ikke anvendelige
-------------------	-------------	--------------------------	----------------------	-----------------------

Har du kommentarer til det nationale årsmøde om radikalisering

-

-

-

Hvordan bedømmer du graden af udbytte af følgende dele af netværket mellem kommuner?

(Angiv kun et svar pr. spørgsmål)

	Stort udbytte	Moderat udbytte	Lavt udbytte	Intet udbytte	Ved ikke
Styrker min viden om årsagerne til radikalisering og ekstremisme	☐	☐	☐	☐	☐
Styrker mine handlemuligheder i konkrete bekymrings-sager	☐	☐	☐	☐	☐
Et godt forum til at sparre og dele erfaringer	☐	☐	☐	☐	☐
Et sted at starte fælles indsatser	☐	☐	☐	☐	☐
Et godt sted at styrke det tværfaglige samarbejde	☐	☐	☐	☐	☐

Hvordan bedømmer du graden af udbytte af følgende dele af infohuset/radikaliseringsgruppen?

(Angiv kun et svar pr. spørgsmål)

	Stort udbytte	Moderat udbytte	Lavt udbytte	Intet udbytte	Ved ikke
Styrker min viden om årsagerne til radikalisering og ekstremisme	☐	☐	☐	☐	☐
Styrker mine handlemuligheder i konkrete bekymrings-sager	☐	☐	☐	☐	☐
Et godt forum til at sparre og dele erfaringer	☐	☐	☐	☐	☐
Et sted at starte fælles indsatser	☐	☐	☐	☐	☐
Et godt sted at styrke det tværfaglige samarbejde	☐	☐	☐	☐	☐

Har du kommentarer til hvordan man kunne forbedre arbejdet i infohuset/radikaliseringsgruppen?

-

-

-

I hvor høj grad er den løbende dialog du har haft (på møder, telefonisk eller andet) med Social- og Integrationsministeriet og PET anvendelig for dit arbejde med at forebygge radi-

Radikalisering og ekstremisme?
(Angiv kun ét svar)

I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	I meget lav grad	Slet ikke	Ikke relevant at for mig/ved ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvilke af bøgerne fra håndbogsserien "Forebyggelse af ekstremisme" har du læst (helt eller delvist)? (sæt gerne flere krydser)
(Angiv gerne flere svar)

- 14 eksempler fra arbejdet med radikalisering
- Lokale strategier
- Metoder i arbejdet med radikalisering
- Relations- og mentorarbejde
- Antidemokratiske og ekstremistiske miljøer

I hvor høj grad er de værktøjer og redskaber fra håndbogsserien "Forebyggelse af ekstremisme" anvendelige i den kontekst, du arbejder med forebyggelse? Eksempelvis udredningskemaet eller bekymringskemaet.
(Angiv kun ét svar)

Meget anvendelige	Anvendelige	I nogen grad anvendelige	Kun lidt anvendelige	Slet ikke anvendelige
☐	☐	☐	☐	☐

I hvor høj grad oplever du, at indsatserne modsvarer de udfordringer, I oplever med radikalisering og ekstremisme? (altså at indsatserne hverken er for omfattende eller for mangelfulde i forhold til udfordringerne)
(Angiv kun ét svar)

I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	I meget lav grad	Slet ikke	Ved ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvordan oplever du overensstemmelsen mellem omfanget af indsatsen fra ministeriet- og PET's side i forhold til de behov, I har for at arbejde med forebyggelse af ekstremisme indenfor jeres område?
(Angiv kun ét svar)

Der er behov for en større indsats fra Ministeriet- og PET's side i forhold til de behov vi har	Indsatsen svarer godt til de behov vi har	Indsatsen fylder for meget i forhold til de behov vi har	Ved ikke
☐	☐	☐	☐

Har du yderligere kommentarer til tilrettelæggelsen af indsatsen for at forbygge radikalisering og ekstremisme, må du gerne give dem herunder

Du er nu igennem undersøgelsen.

Vi takker mange gange for dit bidrag.

Skulle du blive kontaktet igen i forbindelse med udfyldelse af spørgeskemaer i forbindelse med evalueringen, bedes du se bort fra henvendelsen.

Tryk "Afslut" for at sende dine besvarelser og afslutte undersøgelsen.

Bilag C Interviewguide

C.1.1 Interview Guide I: Initiativ - rådgivning og opkvalificering af lokale aktører

Målsætning med evaluering og interviews:

- › At vurdere relevansen, resultater, effekten, effektivitet og bæredygtigheden af Social- og Integrationsministeriets og PET's indsats, der omhandler konkret forebyggelse i relation til ekstremisme og radikalisering.
- › At give retning til og kvalificere det fremadrettede arbejde med at forebygge ekstremisme.

Dette spørgeskema retter sig mod SSP ressourcepersoner i kommunerne og koordinatorerne i de 12 politikredse.

i. Grundoplysninger

- 1 Navn, stilling, institution, e-mail, telefonnummer
- 2 Politikreds (og kommune, hvor relevant)
- 3 Hvordan er indsatsen om forebyggelse af ekstremisme organiseret i din politikreds/kommune?
- 4 Hvilke konkrete arbejdsområder har du, og hvordan arbejder du med forebyggelse af ekstremisme?

ii. Evalueringsspørgsmål

- 5 Relevans
 - 5.1 Hvordan passer den nuværende indsats ind i det generelle forebyggelsesarbejde? Er indsatsen på 'det rigtige niveau' i forhold til problemernes omfang?
 - 5.2 Er den nuværende forebyggelsesindsats målrettet de mest relevante udfordringer? Hvilke andre udfordringer kunne det være relevant at adressere? Er der særlige udfordringer ift. forebyggelse af ekstremisme og radikalisering i det lokalområde, du opererer i?
 - 5.3 Er indsatsen som organiseret gennem SSP-netværket relevant i sin nuværende form? Er der målgrupper, aktører eller interessenter, som ikke i tilstrækkeligt omfang involveres - og hvordan kunne man i givet fald komme ud til disse? Har du forslag til ressource personer, som vi bør interviewe?

5.4 Hvordan er vidensniveauet generelt blandt de aktører og ressourcpersoner, du samarbejder med - er der behov, som ikke dækkes?

5.5 Har kurserne, håndbøgerne og indsatsen i øvrigt været den rigtige måde at gå til problemerne på? Er der aktiviteter, du særligt vil fremhæve som særligt relevante? Er der andre typer af aktiviteter, som kunne være relevante?

5.6 Om kurserne:

a) Synes du målsætningerne med kurserne har været klart formulerede og relevante?

b) Har kurserne været tilrettelagt med relevante redskaber og metoder?

6 Resultater og effekt

6.1 Har indsatsen klædt dig godt på til din rolle i forebyggelsesarbejdet?

6.2 Hvordan har du brugt og videreformidlet den viden, du har opnået og de redskaber og metoder, du har lært om?

6.3 Har viden/redskaber/metoder du har opnået 'flyttet' dit arbejde? Hvordan?

6.4 Har viden/redskaber/metoder 'flyttet' arbejdet generelt i kommunen/politikredsen? Hvordan?

6.5 Har indsatsen gjort, at problemer opdages tidligere end det ellers ville have været tilfældet? Hvis ja: Er det muligt at måle dette? Har du eksempler på cases (succesfulde eller det modsatte)?

6.6 Har indsatsen gjort, at foranstaltningerne overfor den enkelte unge er blevet bedre/mere effektive? Hvis ja: Er det muligt at måle dette? Har du eksempler på cases (succesfulde eller det modsatte)?

6.7 Har du forslag til, hvordan indsatsen kan forbedres, og dermed give større gennemslagskraft?

7 Effektivitet

7.1 Er du generelt tilfreds med forebyggelsesindsatsen?

7.2 Hvordan vurderer du Social- og Integrationsministeriets og PET's rolle i forebyggelsesindsatsen?

7.3 Hvordan vurderer du organiseringen og ledelsesopbakning lokalt i kommuner, politikredse mv.?

- 7.4 Hvilke barrierer og/eller fordrende omstændigheder har der været i processen? Politiske, økonomiske, andet?
- 7.5 Hvordan kan forebyggelsesindsatsen tilrettelægges mere effektivt? Kan indsatsen integreres bedre med det almindelige sociale arbejde, SSP samarbejde, frivillige indsatser, el. lignende? Og i så fald hvordan? Lokalt og/eller nationalt?

8 Bæredygtighed

- 8.1 Er indsatsen godt forankret lokalt? Er den lokale forankring bæredygtig på lang sigt og vil det lokale forebyggelsesarbejde fortsætte og kunne udvikles, hvis den centrale indsats nedtones?
- 8.2 I hvilket omfang er de redskaber og den viden, der er tilvejebragt gennem indsatsen blevet indarbejdet i kommunens normale arbejds-gange og sagsbehandling? (eks. bekymrings-ske-ma/udredningsskema?)
- 8.3 Hvordan kan forebyggelsesindsatsen tilrettelægges anderledes med henblik på at opnå en bedre forankring?

9 Er der andre spørgsmål, som vi burde berøre?

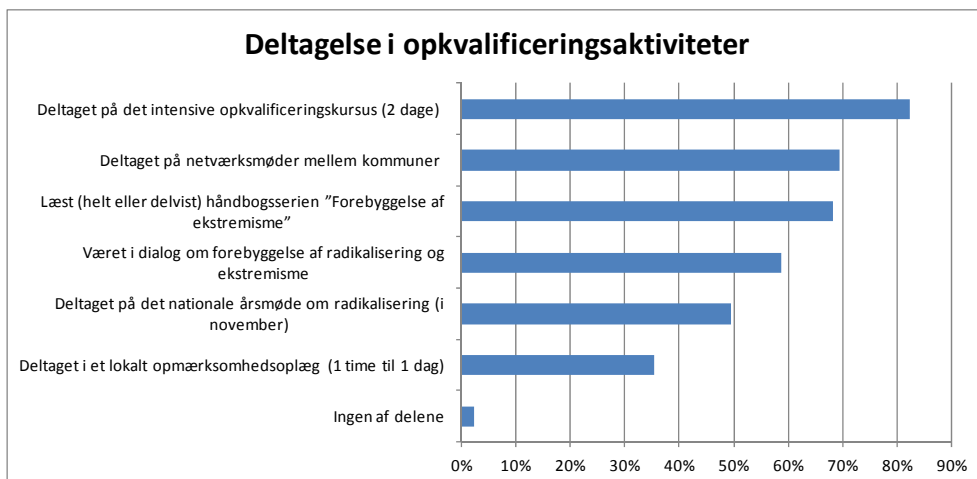
Bilag D Resultater fra online interviewundersøgelse

Bilag D indeholder alle resultaterne fra online interviewundersøgelse, præsenteret i en række simple tabeller, som har dannet baggrund for analysen af de konkrete indsatser i rapporten.

Tabellerne indeholder fordelingen af respondenternes besvarelser på spørgsmålene. Svar i kategorierne 'ved ikke' og 'ikke relevant' er ikke medregnet i fordelingerne. Antal (n) angiver det samlede antal svar. Disse vil variere en smule fra tabel til tabel, idet ikke alle respondenter har deltaget i alle aktiviteter.

Figur 4 viser respondenternes deltagelse i forskellige aktiviteter under indsatsen for opkvalificering af lokale aktører. De følgende tabeller viser respondenterne vurdering af de forskellige aktiviteter.

Figur 4 Deltagelse i opkvalificeringsaktiviteter

Tabel 4 Vurdering af det intensive opkvalificeringskursus

Hvordan bedømmer du kvaliteten af følgende dele af det intensive opkvalificeringskursus (over 2 dage)	Den praktiske afvikling af kurset (faciliteter, forplejning, information m.v.)	Sammenhængen mellem de forskellige delelementer (oplæg, workshop, cases m.v.)	Undervisernes kompetencer	Indholdet af undervisningen (råd, anbefalinger, metoder og værktøjer)
Meget høj kvalitet	20%	17%	29%	16%
Høj kvalitet	59%	58%	57%	59%
Moderat kvalitet	21%	25%	14%	24%

Lav kvalitet	0%	0%	0%	1%
Meget lav kvalitet	0%	0%	0%	0%
Ved ikke	0	1	0	0
Antal (n)	70	70	70	70

Tabel 5 Anvendeligheden af opkvalificeringskurset

Hvordan vurderer du anvendeligheden af det intensive opkvalificeringskursus	Kommune/skole	Politi	Skoleområdet
Meget anvendelige	12%	26%	16%
Anvendelige	53%	53%	53%
I nogen grad anvendelige	22%	11%	19%
Kun lidt anvendelige	14%	11%	13%
Slet ikke anvendelige	0%	0%	0%
Antal (n)	32	19	16

Tabel 6 Udbyttet af netværksmøder

Hvordan bedømmer du graden af udbytte af følgende dele af netværket mellem kommuner?	Styrker min viden om årsagerne til radikalisering og ekstremisme	Styrker mine handlemuligheder i konkrete bekymringssager	Et godt forum til at sparre og dele erfaringer	Et sted at starte fælles indsatser	Et godt sted at styrke det tværfaglige samarbejde
Stort udbytte	39%	43%	61%	31%	58%
Moderat udbytte	48%	43%	27%	53%	27%
Lavt udbytte	7%	9%	9%	9%	11%
Intet udbytte	5%	4%	4%	7%	4%
Ved ikke	3	6	3	4	4

Antal (n)	59	59	59	59	59
-----------	----	----	----	----	----

Tabel 7 Udbytte af inforhuset/radikaliseringsgruppen

Hvordan bedømmer du graden af udbytte af følgende dele af inforhuset/radikaliseringsgruppen?	Styrker min viden om årsagerne til radikalisering og ekstremisme	Styrker mine handlemuligheder i konkrete bekymringssager	Et godt forum til at sparre og dele erfaringer	Et sted at starte fælles indsatser	Et godt sted at styrke det tværfaglige samarbejde
Stort udbytte	33%	36%	42%	29%	38%
Moderat udbytte	52%	42%	42%	55%	48%
Lavt udbytte	13%	18%	14%	14%	12%
Intet udbytte	2%	4%	2%	2%	2%
Ved ikke	11	14	9	10	9
Antal (n)	59	59	59	59	59

Tabel 8 Læsning af håndbogsserien

Hvilke af bøgerne fra håndbogsserien "Forebyggelse af ekstremisme" har du læst (helt eller delvist)? (sæt gerne flere krydser)

	Procent	Antal (n)
14 eksempler fra arbejdet med radikalisering	86%	50
Lokale strategier	72%	42
Metoder i arbejdet med radikalisering	83%	48
Relations- og mentorarbejde	66%	38
Antidemokratiske og ekstremistiske miljøer	78%	45

Tabel 9 Anvendeligheden af håndbogsserien

I hvor høj grad er de værktøjer og redskaber fra håndbogsserien "Forebyggelse af ekstre-

Kommune/skole	Politi	Skoleområdet
---------------	--------	--------------

misme" anvendelige			
<i>Meget anvendelige</i>	13%	8%	12%
<i>Anvendelige</i>	41%	67%	47%
<i>I nogen grad anvendelige</i>	37%	25%	34%
<i>Kun lidt anvendelige</i>	9%	0%	7%
<i>Slet ikke anvendelige</i>	0%	0%	0%
<i>Antal (n)</i>	46	12	58

Tabel 10 Vurdering af den løbende kontakt med Ministeriet og PET

I hvor høj grad er den løbende dialog du har haft (på møder, telefonisk eller andet) med Social- og Integrationsministeriet og PET anvendelig for dit arbejde med at forebygge radikalisering	Kommune/skole	Politi	Skoleområdet
I meget høj grad	16%	20%	17%
I høj grad	35%	40%	37%
I nogen grad	23%	27%	24%
I lav grad	13%	7%	11%
I meget lav grad	6%	7%	7%
Slet ikke	6%	0%	4%
<i>Antal (n)</i>	35	15	50

Tabel 11 Vurdering af årsmødets kvalitet

Hvordan bedømmer du kvaliteten af følgende dele af det nationale årsmøde om radikalisering?	Den praktiske afvikling af årsmødet	Sammenhængen mellem de forskellige delelementer	De forskellige oplæg (om formiddagen)	De tre casepræsentationer (om eftermiddagen)
---	-------------------------------------	---	---------------------------------------	--

Meget høj kvalitet	26%	10%	10%	20%
Høj kvalitet	64%	64%	67%	49%
Moderat kvalitet	10%	24%	24%	29%
Lav kvalitet	0%	2%	0%	0%
Meget lav kvalitet	0%	0%	0%	2%
Ved ikke	0	0	0	1
Antal (n)	42	42	42	42

Tabel 12 Vurdering af årsmødets anvendelighed

Hvordan vurderer du anvendeligheden af det nationale årsmøde om radikalisering i forhold til de udfordringer, I oplever med radikalisering og ekstremisme?	Kommune/skole	Politi	Total
Meget anvendelige	7%	50%	21%
Anvendelige	68%	36%	57%
I nogen grad anvendelige	4%	14%	7%
Kun lidt anvendelige	21%	0%	14%
Slet ikke anvendelige	0%	0%	0%
Antal (n)	28	14	42

Tabel 13 Kvaliteten af de lokale opmærksomhedsoplæg

Hvordan bedømmer du kvaliteten af de lokale opmærksomhedsoplæg	Den praktiske afvikling af oplægget	Oplægsholdernes kompetencer	Oplægsholdernes kompetencer	Indholdet af undervisningen (

<i>Meget høj kvalitet</i>	7%	15%	15%	11%
<i>Høj kvalitet</i>	81%	59%	59%	52%
<i>Moderat kvalitet</i>	4%	22%	22%	33%
<i>Lav kvalitet</i>	7%	4%	4%	0%
<i>Meget lav kvalitet</i>	0%	0%	0%	4%
<i>Ved ikke</i>	2	2	2	2
<i>Antal (n)</i>	29	29	29	29

Tabel 14 Anvendeligheden af de lokale opmærksomhedsoplæg

<i>Anvendeligheden af lokale opmærksomhedsoplæg</i>	<i>Kommune/skole</i>	<i>Politi</i>	<i>Total</i>
<i>Meget anvendelige</i>	4%	17%	7%
<i>Anvendelige</i>	38%	67%	43%
<i>I nogen grad anvendelige</i>	42%	17%	37%
<i>Kun lidt anvendelige</i>	17%	0%	13%
<i>Slet ikke anvendelige</i>	0%	0%	0%
<i>Antal (n)</i>	24	6	30

Bilag E Deltagersammensætning Dialogforum

Tabel 15 Dialogforums geografiske sammensætning

	I alt	Mænd	%	Kvinder	%
Jylland	19	13	68	6	32
Fyn	11	7	64	4	36
Sjælland	34	24	71	10	29
I alt medlemmer	64	44	69	20	31

Tabel 16 Dialogforums sammensætning efter region og/eller oprindelsesland

		Sum	%
Danmark		13	20
Mellemøsten	Afghanistan 1; Egypten 1; Irak 3; Iran 1; Jordan 2; Libanon, inkl. Palæstinensere, 12; Pakistan 8; Syrien 4;	32	50
Afrikas Horn	Eritrea 1; Somalia 8	9	14
Magreb	Algeriet 1, Marokko 1; Tunesien 1	3	5
Andre	Tyrkiet, inkl. kurdere 6; Bosnien 1	7	11
I alt medlemmer		64	100

Tabel 17 Dialogforums sammensætning efter erhverv

Stillingsbetegnelse	Antal
Kommunalt ansatte	17
Imam	11
Præst	1
Erhvervsliv	4
Læge	2
Jurist	2
Lærer	4
Kunstner	2
Studerende	10
Andre**	11
I alt	64

* Næsten alle udfører frivilligt socialt eller andet arbejde sideløbende med deres professionelle liv. ** Kategorien 'andre' dækker over en tolk, en gymnasielærer, en bibliotekar, en pensioneret politiperson, en kok, en sosu assistent, en agronom og fire er ikke oplyst.